

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษา หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอริยาบท ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ ดังนี้

- ๒.๑ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา
- ๒.๒ หลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ
- ๒.๓ หลักการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ
- ๒.๔ หลักการบริหารงานตามหลักอริยาบท ๔
- ๒.๕ การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้
 - ๒.๕.๑) ด้านการจัดการเรียนการสอนตามหลักอริยาบท ๔
 - ๒.๕.๒) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอริยาบท ๔
 - ๒.๕.๓) ด้านความสามารถทางวิชาชีพตามหลักอริยาบท ๔
 - ๒.๕.๔) ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ตามหลักอริยาบท ๔
 - ๒.๕.๕) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนตามหลักอริยาบท ๔
- ๒.๖ บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

๒.๑.๑ ความหมายของการบริหาร

ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงความหมายของการบริหาร (Administration) พบว่า มีผู้ให้ความหมายของการบริหารไว้ ดังนี้

ในการศึกษาความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ ควรทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารเป็นเบื้องต้นก่อน กล่าวคือ สืบเนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม ซึ่งหมายถึง มนุษย์โดยธรรมชาติย่อมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม ไม่อยู่อย่างโดดเดี่ยว แต่อาจมีข้อยกเว้นน้อยมากที่มนุษย์อยู่โดดเดี่ยวตามลำพัง เช่น ฤๅษี การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มของมนุษย์อาจมีได้หลายลักษณะและเรียกต่างกัน เป็นต้นว่า ครอบครัว (family) เผ่าพันธุ์ (tribe) ชุมชน (community) สังคม (society) และประเทศ (country) เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นกลุ่มย่อมเป็นธรรมชาติอีกทีในแต่ละกลุ่มจะต้องมี “ผู้นำกลุ่ม” รวมทั้งมี “แนวทางหรือวิธีการควบคุมดูแลกันภายในกลุ่ม” เพื่อให้เกิดความสุขและความสงบเรียบร้อย สภาพเช่นนี้ได้มีวิวัฒนาการตลอดมา โดยผู้นำกลุ่มขนาดใหญ่ เช่น ในระดับประเทศของภาครัฐ ในปัจจุบันอาจเรียกว่า “ผู้บริหาร” ขณะที่การควบคุมดูแลกันภายในกลุ่มนั้น เรียกว่า การบริหาร (administration) หรือการบริหารราชการ (public administration) ด้วยเหตุผลเช่นนี้ มนุษย์

จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงจากการบริหารหรือการบริหารราชการได้ง่าย และทำให้กล่าวได้อย่างมั่นใจว่า "ที่ใดมีประเทศ ที่นั่นย่อมมีการบริหาร"^๑

ประพันธ์ สุริหาร กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปร่วมมือดำเนินการ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง ที่บุคคลร่วมกันกำหนด โดยใช้กระบวนการอย่างมีระบบระเบียบ และใช้ทรัพยากรอย่างเหมาะสม หรือกล่าวอย่างง่ายก็คือ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยความพยายามหรือการกระทำของคนอื่น^๒

เมย์ อำนวนพันธ์วิไล กล่าวว่า การบริหาร หมายถึง กระบวนการในการทำงานร่วมกันของผู้บริหารและสมาชิกในองค์กร โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล^๓

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหาร หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมช่วยเหลือกัน การดำเนินงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากองค์กร โดยใช้ทรัพยากรบุคคลและอื่นๆ ที่มีอยู่ โดยผ่านกระบวนการบริหารอย่างมีระบบ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพ การวางแผนงานในการจัดกิจกรรมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยบุคคลที่จะดำเนินกิจกรรมเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้โดยทุกคนต้องร่วมมือช่วยเหลือกันตามบทบาทหน้าที่ภาระงานที่ตนได้รับมอบหมายเพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือองค์กรได้รับประโยชน์สูงสุดและเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน

๒.๑.๒ ความหมายของการบริหารการศึกษา

การบริหารการศึกษาเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เป็นศิลปะการทำงานให้สำเร็จโดยใช้บุคคลอื่นหรือคณะทำงานตั้งแต่ ๒ คนขึ้นไป ร่วมกันทำงานสู่วัตถุประสงค์เดียวกันคือ เป้าหมายแห่งความสำเร็จ ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายการบริหารการศึกษาไว้ ดังนี้

การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งอาจเป็นการดำเนินงานของครูใหญ่ร่วมกับครูน้อยในโรงเรียน อธิการบดีร่วมกับอาจารย์ในมหาวิทยาลัย รัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับอธิบดีกรมต่างๆและครูอาจารย์ในสถาบันการศึกษาต่างๆ และกลุ่มบุคคลเหล่านี้ต่างร่วมมือกันพัฒนาคนให้มีคุณภาพทั้งสิ้น การจะพัฒนาคนให้มีคุณภาพได้นั้น จะต้องมีการ

^๑วิรัช วิรัชนิการวรรณ, “แนวคิดและความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา, http://www.wiruch.com/articles_for_article/article_concept_and_meaning_of_admin_and_mgt_admin.htm, (๔ กันยายน ๒๕๕๘).

^๒ประพันธ์ สุริหาร, หลักระบบการบริหาร, อ่างใน พระมหาสุรพงษ์ สิทธิญาณเมธี, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียน ในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลเสอเพลอ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๑๓.

^๓เมย์ อำนวนพันธ์วิไล, “วิธีการบริหารโรงเรียนขนาดเล็กตามหลักอริยบท ๔ ของกลุ่มโรงเรียน ขานุรักษ์คุณ อำเภอนานนทบุรี จังหวัดกำแพงเพชร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔.

ดำเนินการในการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การวัดผล การจัดอาคารสถานที่และพัสดุครุภัณฑ์ การสรรหาบุคลากรมาดำเนินการหรือมาทำการสอนในสถาบันการศึกษา การปกครองนักเรียนเพื่อให้ นักเรียนเป็นคนดีมีวินัย และอื่นๆ ซึ่งการดำเนินงานเหล่านี้รวมเรียกว่า “ภารกิจทางการบริหาร การศึกษา” หรือ “งานบริหารการศึกษา” นั่นเอง^๔

ปรีชา นิพนธ์พิทยา กล่าวไว้ว่า การบริหารจัดการศึกษา เป็นการบริหารที่แตกต่างจากการบริหารงานอื่นๆ เพราะการศึกษาเป็นกิจการของสังคม บางส่วนก็นำหลักบริหารทั่วไปซึ่งใช้ในกิจการอื่นมาใช้ในการบริหารการศึกษาได้ แต่บางอย่างก็นำมาใช้ไม่ได้เพราะการศึกษาเกี่ยวข้องกับคน และสังคม ต้องใช้ทรัพยากรต่างๆ ในสังคมมาช่วยในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ^๕

แสงนวน บัวละคร กล่าวว่า การบริหารการศึกษา เป็นเรื่องของการทำกิจกรรมโดยผู้บริหารและสมาชิกขององค์กรเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้ทรัพยากรและเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด นักบริหารหลายคนจึงมีความคิดตรงกันว่า “การบริหารเป็นการ ทำงานร่วมกันของคณะบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะที่แน่นอนในการทำงาน” บางคนเห็นว่าการ เป็น ศิลปะของการเป็นผู้นำที่จะนำผู้อื่นให้ทำงานตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนั้น การบริหารคือ ศิลปะใน

^๔หวน พันธุ์พันธ์, “ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา”, [บทความวิชาการ], (กรุงเทพ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดอักษรบัณฑิต, ๒๕๕๘).

^๕ปรีชา นิพนธ์พิทยา, อังโน, สนิท ภูทัศน์, “การบริหารแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต ๑”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๓. ในการทำสิ่งต่างๆได้รับการกระทำเป็นผลสำเร็จตรงตามจุดหมายขององค์การ หรือตรงตามจุดหมายที่ ผู้บริหารตัดสินใจเลือกแล้ว โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ^๖

ราไพ พลชา กล่าวว่า การบริหารจัดการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรทุกภาคส่วน ร่วมมือกันดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อ พัฒนาชีวิตของบุคคลให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย สติปัญญาความรู้ คุณธรรมจริยธรรมและ วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยอาศัยกระบวนการและ ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด^๗

ชิต ปุริโสทม การบริหารการศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่กลุ่มคนหรือบุคคล ตั้งแต่สองคน ขึ้นไปร่วมกันดำเนินการ เพื่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม^๘

เพ็ญญา พิสิก การบริหารการศึกษา คือ การบริหารงานของกลุ่มที่มุ่งมั่นพัฒนาสมาชิก ของสังคมให้เจริญงอกงาม โดยการนำเอาทฤษฎีและหลักการบริหารทั่วไปมาประยุกต์ใช้ร่วมกับ

หลักการและวิธีการเพื่อพัฒนาสมาชิกในสังคมให้มีความรู้ความสามารถและมีคุณภาพตามเป้าหมายที่กำหนดไว้^๙

โศภนา สุตสมบุรณ์ การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่างๆ ขององค์กร ทั้งกิจกรรมหลักและกิจกรรมสนับสนุน กระบวนการบริหารจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยบุคคลที่จะดำเนินกิจกรรมเหล่านั้นให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ โดยจะต้องรู้และเข้าใจว่า บุคคลดังกล่าวนี้มีการรับผิดชอบและบทบาทหน้าที่ต่อองค์กรอย่างไร นอกจากนี้บุคคล

^๙แสงนวน บัวละคร, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองนักเรียนตามหลักสัปปุริสธรรม ๗ ในการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตำบลพังทวย อำเภอน้ำพอง สังกัดเขตพื้นที่การประถมศึกษา ขอนแก่น เขต ๔”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๑๔.

^{๑๐}ราไพ พลชา, “การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองต่อการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดเทศบาลตำบลเขาสวนกวางและเทศบาลตำบลโนนสมบูรณ์ อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดขอนแก่น”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

^{๑๑}ชิต ปุริโสคม, “การบริหารการศึกษา”, ในคอลัมน์ ด้วยศรัทธาหาชัย (คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา ๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๖).

^{๑๒}เพ็ญภา พิถี, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษา: กรณีศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๔๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖).

ดังกล่าวนี้จะต้องมีความรู้ ความสามารถและทักษะด้านใดบ้าง รวมถึงพฤติกรรมและการเจริญก้าวหน้าในสายอาชีพและการประกอบอาชีพอย่างไรบ้าง^{๑๐}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาโดยมีส่วนร่วมของชุมชนและองค์กรทุกภาคส่วน ร่วมมือกันดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาชีวิตของบุคคลให้มียุ่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข โดยอาศัยกระบวนการและทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดการบริหารจัดการศึกษาจึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่จะเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุขรวมถึงการพัฒนานคนให้มีคุณภาพประสิทธิภาพสูงสุด มีความรู้ ความสามารถ ความคิด และเป็นคนดีเมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมหรือองค์กรสามารถพัฒนา นำองค์กรสู่ความสำเร็จได้ตามเป้าหมายที่วางไว้ เพื่อความสามัคคี เกิดความสุข พัฒนาสังคม ประเทศชาติและพลโลกได้อย่างมั่นคงยั่งยืน

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ มาตรา ๓๔ กำหนดให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่พิจารณาเสนอ นโยบายแผนพัฒนามาตรฐานและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาชาติ การสนับสนุนทรัพยากร การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินผลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรา ๓๕ กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจบริหารและจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหาร

ทั่วไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง^{๑๑} ดังนั้น โครงสร้างการบริหารงานในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ ได้กล่าวว่า การบริหารจัดการ (management administration) การบริหารการพัฒนา (development administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย ๓ ส่วน คือ

^{๑๑}โสภณา สุตสมบูรณ์, “การสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษาในประเทศไทย”, **คุชกุณิพนธ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐).

^{๑๑}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓**, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๓).

(๑) ล้วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ

(๒) มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย ๓ ขั้นตอน คือ การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating)

(๓) มีจุดหมายปลายทาง คือการพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นรวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกันคือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือการบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการเช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้นในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้

ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน^{๑๒}

พรชัย เจดามาน ได้กล่าวว่า การบริหารการศึกษาเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งซึ่งถือว่าเป็นวิชาชีพชั้นสูง (Profession) และนักบริหารการศึกษาถือว่าเป็นผู้มีวิชาชีพชั้นสูง (Professionals) เพราะเป็นผู้ได้รับการฝึกอบรมและเรียนมาโดยตรง เป็นผู้มียศบรรณและมีในการประกอบวิชาชีพของตน ดังนั้นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้บริหารการศึกษาเป็นศาสตร์สาขาหนึ่งที่โตเต็มที่แล้วและเป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก มีการพัฒนาพื้นฐานทางทฤษฎีที่มั่นคง เป็นองค์ความรู้ที่มีการรวบรวมและทดสอบแล้วว่าเป็นสาขาหนึ่งของสังคมศาสตร์การบริหารการศึกษาเป็นศาสตร์ที่มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่ต้นคริสต์ศักราช ๑๙๐๐ ในประเทศสหรัฐอเมริกา และปัจจุบันศาสตร์สาขการบริหารศึกษามีทฤษฎีต่างๆ สำหรับการอธิบายและการทำนายปรากฏการณ์ต่างๆ ทางการศึกษาเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ^{๑๓}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาเป็นการบูรณาการทั้งศาสตร์ ทฤษฎี หลักการบริหาร และความรู้ทางด้านการศึกษา มาเชื่อมโยงประสานสัมพันธ์กันเพื่อเป็นแนวทางในการ

ปฏิบัติงานทางด้านการศึกษาให้เกิดผลสัมฤทธิ์สูงสุดต่อผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ และเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์อย่างเต็มกำลังความสามารถ และในการบริหาร

^{๑๖}วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตามรัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนิติธรรม, ๒๕๕๘), หน้า ๕.

^{๑๗}พรชัย เจดามาน, ทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: สุทรไพศาลบิดอร์, ๒๕๖๐), หน้า ๒๓๒.

การศึกษายังต้องอาศัยศิลปะในการครองตน ครองคน ครองงาน เพื่อเกิดความสัมพันธ์อันดีภายในสถานศึกษา

๒.๑.๔ หลักการบริหารการศึกษา

หลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓ ได้กำหนดหลักการศึกษาไว้ ๓ ประการ คือ การศึกษาตลอดชีวิต การมีส่วนร่วมและการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

(๑) การศึกษาตลอดชีวิต คือ ประชาชนทุกคนต้องได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การศึกษานี้ต้องครอบคลุมทุกด้าน เช่น ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง สภาพแวดล้อม และเทคโนโลยี เป็นต้น ทั้งนี้เพราะสิ่งต่างๆ เหล่านี้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จำเป็นต้องศึกษาความเป็นไปรอบๆ ตัว เพื่อให้สามารถรองรับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม ไม่ใช่เฉพาะเพื่อชีวิตในการทำงานเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาตนเองและความสามารถในการประกอบอาชีพ ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนและประเทศชาติโดยส่วนรวมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๒) การมีส่วนร่วม สังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น ร่วมสนับสนุนกิจกรรมทางการศึกษา ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสนับสนุนทรัพยากร ร่วมติดตามประเมินส่งเสริมให้กำลังใจ และปกป้องผู้ปฏิบัติงานที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม ถือว่า อนาคตของประเทศและความเจริญรุ่งเรืองของสังคมไทย เป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคน จึงเป็นสิทธิและหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เพื่อแก้ไขปัญหา อุปสรรคของการจัดการศึกษา ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการพัฒนา และช่วยดูแลการจัดการศึกษาให้เป็นไปอย่างถูกต้อง

(๓) การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การศึกษาต้องปรับเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันกับเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าอย่างไม่หยุด ดังนั้น การจัดการศึกษาต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่อง การพัฒนามีทั้งการค้นคิดสาระ และกระบวนการเรียนรู้ใหม่ๆ หรือการติดตามเรียนรู้เนื้อหาสาระที่มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นมาแล้ว และการประยุกต์ปรับปรุงเนื้อหาสาระที่มีผู้ประดิษฐ์คิดค้นมาแล้ว และการประยุกต์ปรับปรุงเนื้อหาสาระที่มีอยู่เดิมให้ทันสมัยอยู่เสมอ ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ได้แก่ บุคลากรทางการศึกษา ผู้บริหาร ครูและชุมชน ต้องถือเป็นภาระหน้าที่ในการปรับตนเองให้ทันโลก ทันสมัยอยู่เสมอ และจะต้องทำความเข้าใจสภาพแวดล้อมรอบๆ ตัว เพื่อประยุกต์ความรู้ได้อย่างเหมาะสม จึงเป็นหน้าที่ของทุกฝ่ายที่จะช่วยกันดูแลให้ความรู้ใหม่ๆ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและสังคมอย่างแท้จริง^{๑๘}

^{๑๔}สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๔๕ และ (ฉบับที่ ๓) ๒๕๕๓, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๓).

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า หลักในการบริหารการศึกษาเป็นการกำหนดแนวทางของการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตโดยยึดหลักการศึกษาตลอดชีวิต ทุกคนมีส่วนร่วมและควรมีการพัฒนาการศึกษาอย่างต่อเนื่องให้ทันสมัยอยู่เสมอ เพื่อให้เท่าทันสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ดังนั้นบุคคลควรได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่องและครอบคลุมในทุกด้านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้สามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมอย่างมีความสุข สามารถพัฒนาตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒ หลักการแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ

๒.๒.๑ ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

การบริหารงานวิชาการ หมายถึงการบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา หรือโรงเรียนที่เกี่ยวกับการปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากที่สุด การบริหารงานวิชาการมีองค์สำคัญเพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศ ๕ ด้านดังนี้

๒.๒.๑.๑ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักอริยาบท ๔ หมายถึง การดำเนิน เพื่อให้เกิดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ถูกกำหนดเป็นแบบแผนการเรียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

พัชรี ศรีสังข์ ได้ศึกษาการพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยใช้ชุมชนและประสบการณ์เป็นฐาน เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ ผลการวิจัยพบว่า

๑) การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้นี้มีกระบวนการพัฒนาในลักษณะวิจัยปฏิบัติการสร้างสรรค์ความรู้ร่วมกัน (The Cogenerative Action Research) ตามแนวคิดของเดวิดด และมอร์เทิน (Greenwood, J. Davydd & Leven Morten. 1998 : 116) ๒ ระยะ เป็นวงจรวัฏจักรต่อเนื่องกัน ๓ รอบ ได้แก่ (๑) ระยะแรก : การให้ความหมายหรือการทำความเข้าใจกับคำถามแรกเริ่มการวิจัย (รอบที่ ๑) (๒) ระยะต่อเนื่อง : การวิจัยปฏิบัติการแก้ไขปัญหาที่ไต่รบรวมมิติต่างๆ (รอบที่ ๒ และรอบที่ ๓) ไต่กรอบแนวคิดเชิงโครงสร้างชี้แนะแนวทางลักษณะการจัดการเรียนรู้ไว้อย่างเป็นระบบ ๘ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑.ปัญหาและความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้ ๒. หลักการของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ๓.วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ ๔.ผลการเรียนรู้ที่คาดหวัง ๕.สาระการเรียนรู้ ๖.กิจกรรมการเรียนรู้ ๗.การวัดผลประเมินผลรูปแบบ และ ๘.แหล่งเรียนรู้

๒) คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับนิสิตภายหลังใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดานสติปัญญามีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับดี ดานอารมณ์ความรู้สึกมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และดานทักษะทุกทักษะมีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นทักษะการสังเกตอยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับก่อนใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ดานสติปัญญามีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปรับปรุง ดานอารมณ์ความรู้สึกอยู่ในระดับปานกลางและดานทักษะทุกทักษะอยู่ในระดับเล็กน้อยยกเว้นทักษะการสังเกตอยู่ในระดับพอใช้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ เป็นไปตามเกณฑ์ประสิทธิผลของรูปแบบการจัดการเรียนรู้

๓) สมาชิกชุมชนยาต้องที่มีส่วนรวมจัดกิจกรรมการเรียนรู้รอบ ที่ ๑ และรอบที่ ๒ สมาชิกชมรมออกกำลังกาย กีฬาสีลาศ เฟสทาดานซ์ที่มีส่วนรวมจัดกิจกรรมการเรียนรู้รอบที่ ๓ ทุกคนเกิดการเรียนรู้นานสติปัญญา ดานอารมณ์ ความรู้สึก และดานทักษะทุกทักษะได้ด้วยยกเว้นทักษะการทำงานกลุ่มที่สมาชิกชุมชนยาต้องทุกคนในรอบที่ ๑ ไม่เกิดการเรียนรู้ ส่วนรอบที่ ๒ สมาชิกชุมชนยาต้องส่วนใหญ่เกิดการเรียนรู้^{๑๕}

พิมพ์พร ฟองหล้า ได้ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ทั่วไป สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยศรีปทุม ผลการวิจัยพบว่า

๑) ปัญหาจากตัวนักศึกษาที่พบมากที่สุดคือ นักศึกษาพื้นฐาน ไม่ดี ไม่มีความถนัด ไม่ตั้งใจเรียน ไม่สามารถประยุกต์ความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ ขาดเรียนบ่อย หรือเข้าเรียนช้า ไม่สนใจเรียน ไม่ชอบวิชาคณิตศาสตร์ ไม่ชอบการคิดคำนวณ ไม่ชอบทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง สูตรมาก เนื้อหาในรายวิชาเยอะและยากเกินไป น่าเบื่อ

๒) ปัญหาจากการเรียนการสอนพบมากที่สุด คือ อาจารย์เข้มงวดในการทำงานสอนจริงจังทำให้บรรยากาศในการเรียนเครียด ไม่ใช้สื่อการสอน สอนเร็ว สอนไม่น่าสนใจอธิบายไม่รู้เรื่อง และข้อสอบยากเกินไป

๓) ผลจากการสนทนากลุ่มกับอาจารย์ในหมวดวิชาคณิตศาสตร์ ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการเรียนการสอนเกิดจากความพร้อมในเรื่องเครื่องเสียง คอมพิวเตอร์ โปรเจคเตอร์ ส่วนปัญหาด้านการศึกษา นักศึกษาพื้นฐานไม่ดี เวลาที่ใช้ทำการสอนจำกัด เนื้อหาในหลักสูตรมาก นักศึกษามีจำนวนมาก การดูแลเอาใจใส่ทำได้ไม่ทั่วถึงจึงมีนักศึกษาตกมาก

๔) แนวทางพัฒนาควรจัดให้มีการสอนเสริมสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง ปรับแก้เนื้อหาในหลักสูตรให้สอดคล้องกับแต่ละคณะเพื่อจะได้นำไปใช้ได้จริงให้สอดคล้องกับแต่ละคณะเพื่อจะได้นำไปใช้ได้จริง และตรวจเช็คอุปกรณ์ในชั้นเรียนให้เรียบร้อยก่อนเปิดภาคเรียน^{๑๖}

^{๑๕}พัชรี ศรีสังข์. “การพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้วิชาจิตวิทยาสังคมโดยชุมชนและประสบการณ์เป็นฐานเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์”, วาสารสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๑).

^{๑๖}พิมพ์พร ฟองหล้า. “สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาคณิตศาสตร์ทั่วไป สำนักวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยศรีปทุม”, [บทคัดย่อ], รายงานวิจัยมหาวิทยาลัยศรีปทุม. (ปทุมธานี: ๒๕๕๔).

พระชัยฤกษ์ดี นริสโร (ไตรรัตน์) ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า

๑) การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง สรุปรวมทุกด้านพบว่า ในภาพรวมสภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย ดานพบว่า ทุกดานมีระดับการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับสูง โดยดานที่มีระดับการจัดการเรียนการสอนสูงสุดได้แก่ ดานการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ รองลงมาคือ ดานกระบวนการเรียนรู้ ดานสื่อการเรียนรู้และขอที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่ ดานกิจกรรมการเรียนรู้

๒) ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จากปัญหาและอุปสรรคในด้านการเรียนรู คือ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้น้อยเนื่องจากครูใช้วิธีการสอนที่ไม่ค่อยเป็นระบบ และกระบวนการเรียนขาดแรงจูงใจ ในด้านสื่อการเรียนรู้นั้นไม่มีการนำสื่อเทคโนโลยีมาใช้อย่างเหมาะสมเท่าที่ควร ในด้านกิจกรรมการเรียนรู้นั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้นักเรียนอยู่ในระดับน้อยส่วนมากมีเพียงการเรียนในห้องเรียนเท่านั้นและในด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู การวัดผลและประเมินผลเน้นเพียงบางส่วนของเนื้อหาวิชานั้น การทดสอบเนื้อหาวิชามีความยากเกินไป

๓) แนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านกระบวนการเรียนรู ครูควรใส่ใจในการสอนให้มากขึ้นและควรจัดการเรียนการสอนที่น่าสนใจและดึงดูดให้ผู้เรียนสนใจ ด้านสื่อการเรียนรูควรมีสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัย ด้านกิจกรรมการเรียนรูควรมีกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้นักเรียนเพิ่มขึ้นและด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู ควรมีการวัดผลและประเมินผลให้ครอบคลุมเนื้อหาวิชาและควรออกข้อสอบซึ่งเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ของผู้เรียน^{๑๗}

ลักษณะสุภา บัวบางพลู ได้ศึกษาการจัดการเรียนการสอน โดยการใช้กระบวนการฝึกทักษะ การฟัง พูด อ่าน และเขียน ในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร โดยใช้แบบประเมินทักษะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยการใช้ กระบวนการทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร ในภาค การศึกษาที่ ๑ ปการศึกษา ๒๕๕๓ และแบบบันทึกผลสัมฤทธิ์จากการเรียนรูที่ได้จากการทำกิจกรรมในห้องเรียนเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่านักศึกษา

^{๑๗}พระชัยสุภะดี นริสโร (ไตรรัตน์). การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง, [บทคัดย่อ], พุทธศาสนมहाบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย, (กรุงเทพมหานคร: ๒๕๕๕).

กลุ่มตัวอย่าง สามารถใช้ทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียน ในระดับพอใช้ภาษาไทยในการสื่อสารพูดคุย การเขียน ได้อย่างถูกต้องมากขึ้น และผู้เรียนยัง สามารถนำทักษะไปพัฒนาในการใช้ชีวิตประจำวัน การสนทนาเรื่องงาน การเขียนจดหมายสมัคร งาน การสนทนากับผู้ใหญ่^{๑๘}

๒.๒.๑.๒ ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอริยบท ๔ หมายถึง บุคคลที่มีความรู้ความสามารถใช้ปัญญาชี้แนะและเป็นต้นแบบที่ดีแก่ผู้อื่นและสังคม

วินัย ป้อมคำ ได้ศึกษาผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๓ : กรณีศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

๑) วิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงมีการจัดทำแผนงานโครงการด้านวิชาการจัดทำแผนกลยุทธ์และธรรมนูญโรงเรียนเป็นปัจจุบันและมีการแต่งตั้งให้มีผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับงานวิชาการอย่างชัดเจน

๒) ด้านความเป็นผู้นำในการริเริ่มการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอนสถานศึกษามีการวางแผนงานโครงการและกิจกรรมในการใช้นวัตกรรมเพื่อการเรียนการสอนอย่างชัดเจน

๓) ด้านการส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมาใช้ในการปฏิรูปการเรียนรู้ สถานศึกษามีการจัดทำแผนงานโครงการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอนอย่างชัดเจน แต่สถานศึกษาขาดเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์

๔) ด้านศักยภาพการพึ่งตนเองในการพัฒนางานวิชาการ สถานศึกษามีการจัดทำแผนงาน โครงการงานกิจกรรมทางวิชาการอย่างชัดเจน มีการจัดทำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแต่ละภาคเรียน มีการจัดทำหลักสูตรมีแผนการจัดทำกิจกรรมการเรียนการสอนที่ชัดเจน มีการจัดทำการวัดผลประเมินผล มีการจัดเก็บข้อมูลผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของนักเรียน

๕) ด้านการแสวงหาความรู้ใหม่มาปรับใช้ตลอดเวลา โรงเรียนมีการจัดทำแผนงานโครงการผู้บริหารและครูเข้าอบรมทางวิชาการอย่างสม่ำเสมอมีการนำผลการวิจัยมาใช้กับนักเรียน^{๑๙}

ศศิธร บุตรเมือง ได้ศึกษาพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของครูในโรงเรียน กลุ่มสาครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

^{๑๙}ลักษณะสุภา บัวบางพลู. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้รายวิชาการประมวลผลการวิจัยทางธุรกิจด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดการเรียนการสอน, [บทคัดย่อ], บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต: ๒๕๕๓).

^{๑๙}วินัย ป้อมคำ. ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต ๓, [บทคัดย่อ], ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยอินทรีนเอเซีย: ๒๕๕๘).

สมุทรสาคร ผลการวิจัยว่า ครูในโรงเรียนกลุ่มสาครบุรีสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร ในภาพรวมมีการรับรู้ว่าคุณสมบัติภาวะผู้นำทางวิชาการโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาตาม องค์ประกอบหลักพบว่า ครูมีการรับรู้ว่าคุณสมบัติภาวะผู้นำทางวิชาการอยู่ในระดับมาทุกองค์ประกอบ โดยด้านการเสริมสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด รองลงมาได้แก่ด้านการกำหนดภารกิจของโรงเรียน ทั้งนี้ด้านการบริหารจัดการด้านการเรียนการสอนมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด และเมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบย่อย พบว่าด้านการจัดให้มีสิ่งส่งเสริมการเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านการนิเทศและการประเมินผลการสอนของครู^{๒๐}

สุกฤษฎี จันทร์ทรงกลด ได้ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗ ผลการวิจัยพบว่า

๑) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามอันดับแรก ได้แก่ ด้านการจัดให้มีสิ่งเสริมสภาพการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพ และด้านการพัฒนาและเสริมสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ ส่วนด้านการตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียนมีภาวะผู้นำทางวิชาการเป็นอันดับสุดท้าย

๒) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗ จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานโดยรวมและรายด้านทุกด้านแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติและจำแนกตามขนาด

โรงเรียน โดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ยกเว้น ด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอนด้านการดูแลเอาใจใส่ครูและนักเรียน ด้านการจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๕^{๒๑}

๒.๒.๑.๓ ความสามารถทางวิชาชีพตามหลักอภิปาฐ ๔ หมายถึง การพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นในการประกอบอาชีพ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

^{๒๐} ศศิธร บุตรเมือง. พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาตามการรับรู้ของครูในโรงเรียน กลุ่มสาครบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร, [บทความ], วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: ๒๕๕๔).

^{๒๑} สุฤทัย จันทร์ทรงกลด. ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๗, [บทความ], ครุศาสตร์มหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยราชบุรี: ๒๕๕๘).

ณัฐภัสสร ชื่นสุขสมหวัง ได้ศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครูปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า

๑) ค่าเฉลี่ยของการปฏิบัติในการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครู ปฐมวัยทั้งสภาพที่เป็นจริงและสภาพที่ควรจะเป็นมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ทุกด้าน คือ ด้านการสอน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน การประเมินพัฒนาการ และการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและ ชุมชน ด้านการพัฒนาตนเอง ได้แก่ การศึกษาหาความรู้ การวิจัยในชั้นเรียน และการทำงานเป็นทีม ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ได้แก่ การประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ความรักและศรัทธาในวิชาชีพและการมีวินัยและความรับผิดชอบ แสดงว่าครูปฐมวัยมีความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพทุกด้าน

๒) ด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ การพัฒนาตนเอง รองลงมาคือ การสอน และคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพตามลำดับ โดยด้านการพัฒนาตนเองคือการวิจัยในชั้นเรียนมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ด้านการสอนคือการจัดการเรียนการสอนและการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ คือความรักและศรัทธาในวิชาชีพมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด

๓) แนวทางการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครูปฐมวัยที่สำคัญที่สุดจำแนกตามความต้องการจำเป็นมากที่สุดของแต่ละด้าน ดังนี้ การวิจัยในชั้นเรียนคือ การสนับสนุนของผู้บริหาร การจัดการเรียนการสอนคือ การจัดอบรมให้ความรู้และติดตามผลจากหน่วยงานต้นสังกัด การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนคือ การส่งเสริมนโยบายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพคือ การส่งเสริมให้ครูรักและตระหนักในอาชีพครู^{๒๒}

อุไร จักษ์ตรีมงคล ได้ศึกษาการพัฒนาแบบวัดความสามารถทางวิชาชีพครูของกลุ่มวิชาชีพครู ผลการวิจัยพบว่า แบบวัดความสามารถทางวิชาชีพครูที่ตรงตามกรอบการสร้างที่กำหนดไว้แต่ทั้งนี้คุณลักษณะของ Bonni Gourneau (๒๐๐๕) ก็ยังนับว่าแตกต่างจากคุณลักษณะอื่นที่เคยศึกษา เพราะการศึกษาคุณลักษณะในกรณีนี้เปรียบเทียบกับคุณลักษณะ/บุคลิกภาพที่วิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับความถนัดทางวิชาชีพครูของอรุณี อ่อนสวัสดิ์และคณะ (๒๕๕๒)

^{๒๒} ญัฐภัสสร ชื่นสุขสมหวัง. “การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครูปฐมวัย”, [บทความ], วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษารายสัปดาห์, (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย: ๒๖ ตุลาคม ๒๕๕๘).

กรอบแนวคิดของ Bonni Gourneau (๒๐๐๕)	การวิเคราะห์องค์ประกอบของอรุณี อ่อนสวัสดิ์ และคณะ (๒๕๕๒)
๑) ความมีเมตตากรุณาและปรารถนาดีต่อผู้อื่น (Demonstrating Caring and Kindness)	๑) ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี (ยึดมั่นศาสนา มั่นคงทางอารมณ์ เลื่อมใสประชาธิปไตย มองมุมบวก มีความบริสุทธิ์ใจ มีความกระตือรือร้น มีวัฒนธรรม)
๒) การรู้จักแบ่งปันความรับผิดชอบ (Sharing Responsibility)	๒) ความศรัทธาในอาชีพครู
๓) การเข้าใจและยอมรับผู้อื่น (Sensitively Accepting Diversity)	๓) ความร่วมมืออย่างสร้างสรรค์
๔) การมีความรักที่จะแบ่งปันความรู้ให้ผู้อื่น (Fostering Individualized Instruction)	๔) มีมนุษยสัมพันธ์
๕) การส่งเสริมให้ผู้อื่นมีความคิดสร้างสรรค์ (Encouraging Creativity)	๕) รับผิดชอบและเสียสละเพื่อผู้เรียนและสังคม
	๖) ความเป็นผู้นำ
	๗) การพัฒนาบุคลิกภาพ

ตาราง เปรียบเทียบคุณลักษณะวิชาชีพครู

เมื่อพิจารณาเชิงลึกจะเห็นถึงความแตกต่างของกรอบแนวคิดทั้งสองแบบเพราะเห็นได้ว่ากรอบแนวคิดเดิมที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิชาชีพครูจะเน้นที่ตัวบุคคลหรือครูเป็นหลักโดยกำหนดคุณลักษณะว่าต้องเป็นอย่างไร เช่น ต้องประพฤติตนดีมีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบ มีความเสียสละ ฯลฯ ซึ่งล้วนแต่เป็นการฝึกฝนตนเองแต่กรอบแนวคิดของ Gourneau จะเน้นถึงการส่งมอบหรือส่งสารไปให้กับผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นที่ “คนอื่น” มากกว่าตนเอง เช่น เมตตาผู้อื่น เข้าใจผู้อื่น แบ่งปันความรู้ให้ผู้อื่น ส่งเสริมให้คนอื่นมีความคิดสร้างสรรค์ ฯลฯ นับเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ของการมองคุณลักษณะวิชาชีพครูซึ่งนับว่าสอดคล้องกับธรรมชาติของอาชีพครูเนื่องจาก “ครูคือผู้ให้” ดังนั้นกรอบแนวคิดที่นำมาใช้ในการพัฒนาแบบวัดในครั้งนี้เหมาะสมกับอาชีพครูอย่างแท้จริง^{๒๓}

๒.๒.๑.๔ บรรยายภาคการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง สภาวะรอบห้องเรียนการในการส่งเสริมให้ผู้เรียนใคร่รู้ใคร่เรียน เป็นแรงจูงใจภายนอกที่จะสร้างแรงผลักดันเพื่อให้ผู้เรียนมีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะเรียน เพื่อการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่อยากจะเรียนมากยิ่งขึ้น

^{๒๓}อุไร จักษ์ตรึงมล. “การพัฒนาแบบวัดความสามารถทางวิชาชีพครูของกลุ่มวิชาชีพครู”, [บทความ], วารสารวิจัยและพัฒนา ฉบับที่ ๑, สำนักทดสอบทางการศึกษา, (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ: ๒๕๕๘).

ณัฐกั อุทโท ได้ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพของโรงเรียนอนุบาลวัดช่องลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต ๑ ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่เป็นจริงในปัจจุบันของการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งต้องปรับปรุงให้ดีขึ้นตามลำดับดังนี้ การจัดห้องสุขา การจัดห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดอาคารเรียน และการจัดโรงอาหาร สภาพที่ควรจะเป็นในความคาดหวังของการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งต้องให้มีการพัฒนาตามลำดับดังนี้ การจัดโรงอาหาร การจัดห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดอาคารเรียน และการจัดห้องสุขา ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพในภาพรวมอยู่ในระดับต้องการพัฒนาตามลำดับดังนี้ การจัดห้องสุขา การจัดห้องเรียน การจัดบริเวณโรงเรียน การจัดอาคารเรียน และการจัดโรงอาหาร^{๒๔}

นฤมล ก้อนขาว ได้ศึกษาการศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนศรีทธาสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๐ ผลการวิจัยพบว่า

๑) สภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนศรีทธาสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๐ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนในแต่ละด้านจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อยได้แก่ ด้านสังคม กลุ่มเพื่อน ด้านการจัดกิจกรรมผู้เรียน ด้านการเรียนการสอน ด้านการจัดการศึกษาเพื่อสนอง ความมุ่งหวังของผู้เรียน ด้านการให้บริการผู้เรียนและด้านอาคารสถานที่

๒) ผลการเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนศรีทธาสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๐ จำแนกตามเพศโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามเพศเป็นรายด้านพบว่า ด้านอาคารสถานที่และด้านการเรียนการสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕

๓) ผลการเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนศรีทธาสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๐ จำแนกตามระดับช่วงชั้นโดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๒๕}

^{๒๔}ณัฐกั อุทโท. “การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนทางกายภาพของโรงเรียนอนุบาลวัดช่องลม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรีเขต ๑”, [บทความ], **วิทยานิพนธ์**, ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยบูรพา: ๒๕๕๘).

^{๒๕}นฤมล ก้อนขาว. “การศึกษาสภาพแวดล้อมทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนศรีทธาสมุทร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๑๐”, [บทความ], **วิทยานิพนธ์**, ครุศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยบูรพา: ๒๕๕๘).

๒.๒.๑.๕ การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนตามหลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง การเปิดโอกาสให้ครอบครัวและชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมขององค์กร เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับองค์กร และสร้างความสมัครสมานสามัคคีทำให้หน่วยงานมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ ๑-๓ ปี โดยครอบครัวและชุมชน มีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ ผลการวิจัยพบว่า การสร้างรูปแบบมี ๖ ขั้นตอน คือ

- ๑) การสร้างบรรยากาศการยอมรับของชุมชนและคัดเลือกแกนนำชุมชน
- ๒) การสร้างความตระหนักและปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์การทำงานร่วมกัน
- ๓) การระดมความคิดเห็นเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สำรวจความต้องการและหาแนวทางร่วมกัน

๔) การวางแผนการดำเนินงาน

๕) การดำเนินงานตามแผนงาน

๖) สรุปประเมินผลรูปแบบ ผลจากกระบวนการส่งผลให้ครอบครัวเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก มีระดับความรู้ในการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในระดับสูง มีการปฏิบัติในระดับดีและเด็กอายุ ๑-๓ ปี ร้อยละ ๒.๕๐ มีพัฒนาการโดยรวมสมวัย เจื่อนไขและปัจจัยสนับสนุนการส่งเสริม พัฒนาการเด็ก ๑-๓ ปี โดยการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชนครั้งนี้ คือ ภาวะผู้นำของกลุ่มแกนนำวิสัยทัศน์ของชุมชน ความสนใจและความร่วมมือของชุมชน และกระบวนการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วม เจื่อนไขและปัจจัยอุปสรรค คือ ภาระงานของกลุ่มแกนนำและการจัดสรรงบประมาณ^{๒๖}

สุกัศจิรา วงษ์มาดิษฐ์ ได้ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านไผ่สีทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า

๑) พฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านไผ่สีทอง จังหวัดสุพรรณบุรีโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านเรียงลำดับค่ามัธยเทศจากมากไปหาน้อยดังนี้ ด้านการร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรหลาน ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมสนับสนุนกิจการการศึกษา

^{๒๖}ศิริกัญญา ฤทธิ์แปลก, “พัฒนารูปแบบการส่งเสริมพัฒนาการเด็กอายุ ๑-๓ ปี โดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม : กรณีศึกษาชุมชนตำบลบ้านยาง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์” [บทคัดย่อ], วิทยานิพนธ์, พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น: ๒๕๕๙).

ด้านการมีส่วนร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนในสถานศึกษาและด้านการมีส่วนร่วมร่วมจัดทำหลักสูตรและติดตามผล

๒) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหาร การจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านไผ่สีทอง เมื่อจำแนกตามเพศ ระดับการศึกษาและอาชีพ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ด้านการร่วมแสดงความคิดเห็น

เกี่ยวกับหลักสูตรและด้านการร่วมในบรรยากาศการเรียนการสอนในสถานศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕^{๒๗}

๒.๓ การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ

การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศ หมายถึง การบริหารที่มีผู้บริหารเพียงคนเดียวในองค์กร (Division of Labor) มีการกำหนดมาตรฐานทำงานที่ชัดเจน (Standardization) มีเอกภาพในการบังคับบัญชา (Unity of Command) มีการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงาน (Delegation of Authority and Responsibility) มีการแบ่งฝ่ายงานและบุคลากรผู้รับผิดชอบให้แก่ผู้ร่วมงาน (Division of Labor) มีการกำหนดมาตรฐานการทำงานที่ชัดเจน (Span of Control) มีการมอบหมายการควบคุมดูแลที่เหมาะสม (Stability) เปิดโอกาสให้มีการเปลี่ยนแปลงใหม่ๆ ในองค์กรได้ (Flexibility) สามารถทำให้คนในองค์กรเกิดความรู้สึกอบอุ่นและปลอดภัย (Security) มีการยอมรับนโยบายส่วนบุคคลที่มีความสามารถ (Personnel Policy) มีการประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งส่วนบุคคลและองค์กร (Evaluation)

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศหรือการบริหารที่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษา เพราะฉะนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องทบทวนบทบาทและพัฒนาสมรรถนะ ดังนี้ เป็นผู้กำหนดทิศทางการบริหาร (Direction Setter) มีความสามารถกระตุ้นคน (Leader Catalyst) ต้องเป็นนักวางแผน (Planner) ต้องเป็นผู้มีความสามารถในการตัดสินใจ (Decision Maker) ต้องมีความสามารถในการจัดองค์กร (Organizer) ต้องเป็นผู้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (Change Manager) ต้องเป็นผู้ให้ความร่วมมือ (Coordinator) ต้องเป็นผู้ติดต่อสื่อสารที่ดี (Communication) ต้องเป็นผู้แก้ปัญหาขัดแย้งในองค์กรได้ (Conflict Manager) ต้องสามารถบริหารปัญหาต่างๆ ได้ (Problem Manager) ต้องรู้จักวิเคราะห์และจัดระบบงาน (System Manager) ต้องมีความสามารถในด้านวิชาการ

^{๒๗}สุภัสสรีรา วงษ์มาดิษฐ์. “พฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการบริหารการจัดการศึกษาของโรงเรียนบ้านไผ่สีทอง จังหวัดสุพรรณบุรี”, [บทความ], วิทยานิพนธ์, ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาวิทยาลัยศิลปากร: ๒๕๕๙).

ทั้งการเรียนและการสอน (Instructional Manager) ต้องมีความสามารถบริหารงานบุคคล (Personnel Manager) ต้องมีความสามารถบริหารทรัพยากร (Resource Manager) ต้องมีความสามารถในการประเมินผลงาน (Appraiser) ต้องมีความสามารถในการประชาสัมพันธ์ (Public Relater) ต้องสามารถเป็นผู้นำในสังคมได้ (Ceremonial Head) ทฤษฎีการบริหารการศึกษาเพื่อสู่ความเป็นเลิศ ได้แก่

- ทฤษฎีกำหนดรูปแบบใหม่ มีสามองค์ประกอบ แทนที่จะมีสององค์ประกอบดังทฤษฎีของเฮอริชเบร์ริก ด้วยการเพิ่มองค์ประกอบที่สามเข้าไป ได้แก่ ambient หมายถึงสิ่งแวดล้อม ambient นี้มีส่วนประกอบที่กล่าวถึงบ่อยๆ ได้แก่สิ่งที่ทำให้พึงพอใจและสิ่งที่ทำให้ไม่พึงพอใจ สิ่งกระตุ้นในฐานะกลุ่มที่ตอบสนองต่อความพึงพอใจในการทำงานมากกว่าความไม่พึงพอใจต่อการทำงาน การขาดแคลนตัวกระตุ้นก็อาจเป็นบ่อเกิดแห่งความไม่พึงพอใจก็ได้ องค์ประกอบของ ambient นั้นมีอยู่ ๕ ประการ

ด้วยกัน คือ เงินเดือน โอกาสที่จะได้เจริญงอกงาม โอกาสที่จะเสียความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้บังคับบัญชา และสถานภาพ

- ทฤษฎีบรรยากาศ อลันบราวน์ ได้เสนอกลยุทธ์สองประการสำหรับเปลี่ยนแปลงบรรยากาศของโรงเรียน ประการแรกได้แก่กลยุทธ์ด้านคลินิก ประการที่สอง ได้แก่กลยุทธ์ที่มุ่งความเจริญงอกงามเป็นศูนย์กลาง ทั้งสองกลยุทธ์ต่างก็ไม่ได้เป็นตัวเลือกแก่กันและกัน แต่สามารถใช้ด้วยกัน ทั้งสองกลยุทธ์ต่างก็มีความจำเป็นต่อการเปลี่ยนแปลง กลยุทธ์ด้านคลินิกเน้นที่ธรรมชาติของความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มย่อยในโรงเรียน มุ่งดูที่ความรู้ขององค์กรต่อจากนั้นก็วิเคราะห์บรรยากาศขององค์กร กำหนดลำดับชั้นความสำคัญของการปฏิบัติการและวางแผนดำเนินการ เมื่อปฏิบัติสำเร็จแล้วก็มีการประเมินผลงานนั้น ในขณะที่กลยุทธ์มุ่งความเจริญงอกงามเป็นศูนย์กลางนั้นเน้นที่การพัฒนาของเอกัตบุคคล

- ทฤษฎีอำนาจและความขัดแย้งในสถาบันการศึกษา ของวิตเตอร์บอลด์ริตซ์ ทฤษฎีความขัดแย้งเน้นที่การแยกส่วนของระบบสังคมออกเป็นกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งแต่ละกลุ่มต่างก็มีเป้าประสงค์ที่ต่างกันออกไป และแต่ละกลุ่มต่างก็พยายามที่จะได้เปรียบอีกกลุ่มหนึ่งหรือหลายๆ กลุ่ม

- ทฤษฎีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับแรงจูงใจ สิ่งจูงใจ และพึงพอใจ ทฤษฎีที่กล่าวถึงแรงจูงใจในการทำงาน สิ่งจูงใจในองค์กร ความพึงพอใจในงาน ความพึงพอใจต่อผลการปฏิบัติงาน ได้แก่ ทฤษฎีวุฒิภาวะของอาทริส ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ ทฤษฎีสององค์ประกอบของเฮิร์ชเบิร์ก ทฤษฎีการก่อตัวใหม่ (Reformulated theory) ทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy theory)

การบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ มีความจำเป็นต้องอาศัย หลักการ แนวคิด และทฤษฎีทางการบริหารการศึกษา เพื่อปรับการบริหารสถานศึกษาสู่การบริหารเชิงระบบ IPP CONTEXT ตามกระบวนการผลิตทางการศึกษา ดังนี้

กระบวนการผลิตทางการศึกษา

INPUT

เด็กและเยาวชน

PROCESS

กระบวนการเรียนการสอน

PRODUCT

ผู้สำเร็จการศึกษา^{๒๘}

๒.๓.๑ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การศึกษาที่มุ่งให้ตอบสนอง ความต้องการทางการเรียนรู้ ขั้นพื้นฐาน ซึ่งรวมถึงการเรียนการสอน ในระดับต้น ซึ่งเป็นพื้นฐาน ให้แก่การเรียนรู้ขั้นต่อไป เช่น การศึกษาสำหรับเด็กวัยเริ่มต้น การศึกษาระดับประถม การสอนให้รู้หนังสือ ทักษะความรู้ทั่วไป ทักษะเพื่อการดำรงชีวิต สำหรับเยาวชนและผู้ใหญ่ ในบางประเทศ การศึกษาพื้นฐาน ยังขยายขอบเขต ไปถึงระดับมัธยมด้วย

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การศึกษาพื้นฐานมิได้หมายความว่าจำกัดอยู่เฉพาะการศึกษาขั้นประถมศึกษา ซึ่งเป็นการศึกษาขั้นต้นเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมการศึกษา ขั้นมัธยมศึกษา ซึ่งบุคคลส่วนใหญ่ มีโอกาสได้เข้าเรียนด้วย

แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๕ ได้กล่าวไว้ในหมวดที่ ๓ แนวนโยบาย

การศึกษาว่า “ให้การศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นการศึกษาขั้นพื้นฐานของปวงชน รัฐพึงเร่งรัดและขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อปวงชนอย่างทั่วถึง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้สูงขึ้น” ข้อความนี้ แสดงให้เห็นว่า ทางราชการไทยได้ถือว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษาขั้นพื้นฐานมีขอบเขตครอบคลุมถึงการศึกษาระดับมัธยมด้วย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ ได้ระบุไว้ว่า “มาตรา ๔๓ บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้ทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” ซึ่งเป็นการยืนยันอีกครั้งหนึ่งว่า การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขอบเขตขยายถึงการศึกษาระดับมัธยมปลาย ซึ่งใช้เวลาเรียนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาสิบสองปี^{๒๘}

๒.๔ การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔

๒.๔.๑ การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔

การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง การดำเนินงานในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพโดยใช้ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จหรือหลักการปฏิบัติ

^{๒๘}จรรยา วัฒนา. “หลักการ แนวคิด ทฤษฎีการบริหารสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ”, นวัตกรรม การบริหาร, บทคัดย่อ, กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๔.

^{๒๙}การศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.ป.ป.), [ออนไลน์], แหล่งที่มา, <http://www.piwdee.net/kradilmu2/ilmu0061.html>, (วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๐).

เพื่อเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่างๆซึ่งจะทำให้บรรลุถึงความสำเร็จและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานตามที่มุ่งหวังไว้ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม๔ประการประกอบด้วย

๒.๔.๑.๑ การบริหารงานตามฉันทะ หมายถึง ความพอใจความรักความชอบ ความสนใจในสิ่งที่ทำคือมีใจที่จะปฏิบัติหน้าที่เพื่อให้ประสบความสำเร็จเมื่อมีหน้าที่ความรับผิดชอบก็มีจิตใจรักและพอใจที่จะปฏิบัติหน้าที่นั้น

๒.๔.๑.๒ การบริหารงานตามวิริยะ หมายถึง ความขยันหมั่นเพียรที่พึงมีมีความมุ่งมั่นพยายามปฏิบัติด้วยความอุตสาหะอดทนทอย่างเต็มที่เต็มกำลังและเต็มความสามารถเพื่อให้ประสบผลสำเร็จ

๒.๔.๑.๓ การบริหารงานตามจิตตะ หมายถึง ต้องการเอาใจใส่ในสิ่งที่ทำหมั่นตรวจตราดูแลอยู่เสมอตั้งใจและจดจ่อกับสิ่งที่ตนทำหรือเรื่องที่ตนกำลังปฏิบัติอยู่เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

๒.๔.๑.๔ การบริหารงานตามวิมังสา หมายถึง ต้องการพิจารณาไตร่ตรองโดยใช้สติปัญญาใคร่ครวญว่าสิ่งไหนที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่สิ่งไหนทำแล้วไม่เกิดผลดีต่อการปฏิบัติหน้าที่และคิดหาวิธีแก้ไขและปรับปรุงให้ดีขึ้น^{๓๐}

หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้เกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ โดยให้ความหมายว่า สมาธิ หมายถึง ความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด ส่วนอิทธิบาทที่เป็นข้อปฏิบัติที่ทำให้เกิดสมาธิ และนำไปสู่ความสำเร็จที่เป็นจุดมุ่งหมายของสมาธิ สมาธิเกิดจากอิทธิบาทข้อนั้น โดยในมีสมาธิ ๔ ข้อคือ

- (๑) ฉันทะสมาธิ สมาธิที่เกิดจากฉันทะ หรือสมาธิที่มีฉันทะเป็นใหญ่
- (๒) วิริยะสมาธิ สมาธิที่เกิดจากความเพียร หรือสมาธิที่มีวิริยะเป็นใหญ่
- (๓) จิตตะสมาธิ สมาธิที่เกิดจากความคิดจดจ่อ หรือความคิดจดจ่อเป็นใหญ่
- (๔) วิมังสาสมาธิ สมาธิที่เกิดจากวิมังสา หรือสมาธิที่มีวิมังสาเป็นใหญ่

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายของคำว่าอิทธิบาท ว่าธรรมที่ถึงอิทธิ(ฤทธิ์) หรือความสำเร็จ หรือธรรมที่เป็นเหตุแห่งความสำเร็จหรือแปลง่ายๆ ว่าทางแห่งความสำเร็จ ๔ อย่าง คือ ฉันทะ(พอใจ) วิริยะ(ความเพียร) จิตตะ(ความคิดจดจ่อ) และวิมังสา(ความสอบสวนไตร่ตรอง) โดยสรุป ก็คือ มีใจรัก พากเพียรทำ เอาใจฝักใฝ่ และใช้ปัญญาสอบสวนทั้งหมด นับเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนปรารถนา ต้องการสมาธิเหล่านี้ จะเกิดมีควบคู่ไปด้วยกันกับความเพียร

^{๓๐}นิพนธ์ โอภาซี, “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔”, **วิทยานิพนธ์**, พุทธศาสนมหาบัณฑิต, หอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗, หน้า ๗.

ที่เรียกว่า ปธานสังขาร ซึ่งแปลว่า สังขารที่เป็นตัวความเพียร หรือความเพียรที่เป็นเครื่องปรุงแต่ง แปลง่ายๆ ความเพียรที่เป็นแรงสร้างสรรค์ หรือความเพียรสร้างสรรค์^{๓๑}

การใช้อิทธิบาท ๔ ในทางการศึกษาจึงมีความหมาย เพื่อการจำกัดวิชา คือ การไม่รู้สิ่งที่ไม่รู้ควรรู้ (อวินทริย น วินทิตติ อวิชา) และการรู้สิ่งที่ควรรู้ ชื่อว่า วิชา (วินทียวินทิตติ วิชา) ตรงกันข้ามกับคำว่า ฌมานํ สภาวํ วิทิตํ กรโธตติ วิชา ซึ่งแปลว่า การรู้สภาวะแท้จริงของแหล่งที่ทำให้เกิดปัญญา ๓ ประการตามที่ พระธรรมปิฎกได้กล่าว คือ

- ๑) จิตตามยปัญญา ปัญญาเกิดแต่การคิดพิจารณาเหตุผล
- ๒) สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดแต่การเล่าเรียนมา
- ๓) ภวานามยปัญญา ปัญญาเกิดแต่การฝึกอบรมลงมือปฏิบัติ

พุทธทาสภิกขุได้แจก การอธิบายความหมายของ อิทธิบาท คำว่า บาท แปลว่า ฐานเชิงรอง เช่น เท้าหรือตีน เพราะเป็นเชิงรับรองร่างกาย ส่วนอิทธิ แปลว่า ความสำเร็จ คำว่า ฤทธิ์ ก็แปลว่าความสำเร็จโดยรวมอิทธิบาท จึงหมายความว่า รากฐานแห่งความสำเร็จ รวมถึง ๔ อย่าง คือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา กล่าวคือ ฉันทะคือความพอใจ ในสิ่งที่ต้องทำ วิริยะ คือ พากเพียรเพียรในสิ่งที่พอใจ จิตตะ คือ ความเอาใจใส่ ฝักใฝ่ อยู่แต่ในสิ่งนั้นไม่เปลี่ยนแปลง และวิมังสา คือ คั่นคว้า สอดส่องเพื่อจะแก้ปัญหา อุปสรรคอยู่เสมอไป^{๓๒}

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ) กล่าวไว้ว่า อิทธิบาท ๔ คือ คุณธรรมที่จะนำผู้ประพฤติปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ ซึ่งต้องไม่เหลือวิสัย คือสิ่งที่ตนประสงค์นั้น ต้องอยู่วิสัยที่อาจใช้ความเพียรพยายาม ทำให้เกิดขึ้นได้ มิใช่เป็นความเพ้อฝัน ที่ไม่มีโอกาสจะประสบความสำเร็จได้ คุณธรรมกลุ่มนี้ ทรงเรียกว่า อิทธิบาท ๔^{๓๓}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ ในการในการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหมายถึงเป็นการนำคุณธรรมนำทางที่จะส่งผลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องประพฤติปฏิบัติ ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย มีหลัก ๔ ประการคือ

- ๑) ฉันทะ คือ ความพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำ
- ๒) วิริยะ คือ ความปรารถนาความเพียรทางใจ ความขยันหมั่นเพียร
- ๓) จิตตะ คือ ความคิด ตั้งจิตใจสิ่งที่ทำ
- ๔) วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หมั่นใช้สติปัญญาพิจารณา

^{๓๑}พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๐.

^{๓๒}พุทธทาสภิกขุ, สุนฺดรา, พุทธธรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา), ๒๕๔๘, หน้า ๙๐.

^{๓๓}พระเทพดิลก, ธรรมะเพื่อชีวิต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา), ๒๕๔๘, หน้า ๙๐.

๒.๔.๒ การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

๒.๔.๒.๑ การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักฉันทะ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุทธ ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า ฉันทะ หมายถึง ความพอใจ ได้แก่ ความมีความรักใคร่สิ่งที่ทำและพอใจใฝ่รักจุดหมายของสิ่งที่ทำนั้นอยากทำสิ่งนั้นๆ ให้สำเร็จ อยากให้งานนั้นหรือสิ่งนั้นบรรลุ พุดง่าย ๆ ว่ารักงาน แลละรักจุดหมายของงานพูดให้ลึกลงไปทางธรรมว่า ความรักความใฝ่ใจปรารถนาต่อภาวะดีงามเต็มเปี่ยมสมบูรณ์ของสิ่งนั้นๆ ของงานนั้นอยากทำให้สำเร็จผลตามจุดหมายที่ตั้งงานนั้นเมื่อเห็นสิ่งนั้นหรืองานนั้นกำลังเดินหน้าไปสู่จุดหมายเกิดปิติเป็นความเอิบอิ่มใจครั้งสิ่งหรืองานที่ทำนั้นบรรลุจุดหมายก็รับสมนัสเป็นความฉ่ำชื่นใจที่พร้อมด้วยความโปร่งโล่ง ผ่องใสเบิกบานแผ่ออกไปเป็นอิสระไร้ขอบเขตถ้าสามารถปลุกเร้า ฉันทะให้เกิดอย่างแรงกล้า เกิดความรักในคุณค่าความดีงามความสมบูรณ์ของสิ่งนั้นหรือจุดหมายนั้นอย่างเต็มที่แล้ว คนก็จะทุ่มเทชีวิตและจิตใจอุทิศให้แก่สิ่งนั้นเมื่อรักแท้ก็มอบใจให้อาจถึงขนาดยอมสละชีวิตเพื่อสิ่งนั้นได้ เมื่อมีฉันทะนำแล้วก็ต้องการทำสิ่งนั้นให้ดีที่สุดให้สำเร็จผลอย่างดีที่สุดของสิ่งนั้นของงานนั้นไม่หวั่นพ่วงกับสิ่งล่อเร้าหรือผลตอบแทนทั้งหลายจิตใจก็มุ่งมั่นแน่วแน่มั่นคงในการดำเนินสู่จุดหมายเดินเรียบสม่ำเสมอชานไม่ส่ายฉันทะสมาธิ จึงเกิดขึ้นโดยนัยนี้และพร้อมกับประธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ก็ย่อมเกิดควบคู่มาด้วย^{๓๔}

ว.วิชิตเมธี กล่าวไว้ว่า ฉันทะ หมายถึง มีใจรักทำงานด้วยใจรัก^{๓๕}

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย กล่าวไว้ว่า ฉันทะ หมายถึง ความรับผิดชอบ ความสนใจในสิ่งที่กระทำหรือหมายถึงการมีความรักและความรับผิดชอบต่องานต่อหน้าที่ของตน มีใจรัก พอใจที่จะทำสิ่งนั้นให้เกิดความสำเร็จไม่เบื่อง่ายท้อแท้ มีความรับผิดชอบต่องานต่อหน้าที่ของตน ทำให้งานออกมาดี^{๓๖}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักฉันทะ หมายถึง การบริหารงานแบบที่ทุกฝ่ายร่วมกันในการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการต่างๆ ในการทำงานร่วมกันด้วยความเต็มใจทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมเป็นลักษณะในการบริหารงาน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็น

^{๓๔}พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๑๖๐.

^{๓๕}ว.วชิรเมธี, **คนสำราญ งานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๕๑), หน้า ๙๒.

^{๓๖}สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, **“หลักการบริหารตามแนวพุทธศาสตร์”**, สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๓๙.

ร่วมตัดสินใจในการกระทำของกลุ่ม ทีมงาน ในสิ่งที่ตั้งงามด้วยใช้ความรักในการทำงานนั้น และความรักที่จะบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

๒.๔.๒.๒ การบริหารงานวิชาการตามสู่ความเป็นเลิศหลักวิริยะ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุทธ ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียร ได้แก่ ความอาจหาญ แก้วกล้า บากบั่น ก้าวไป ใจสู้ ไม่ย่อท้อ ไม่หวั่นกลัวต่ออุปสรรคและความยากลำบากเมื่อคนรู้ว่าสิ่งใดมีคุณค่าควรแก่การบรรลุถึงวิริยะเกิดขึ้นแก่เขาแล้วแม้ได้ยินว่าจุดหมายนั้นจะลู่ถึงได้ยากนักมีอุปสรรคมากหรืออาจใช้เวลาเท่านั้นเท่านี้ปีเท่านั้นเดือนเขาไม่ท้อถอยกลับเห็นเป็นสิ่งที่ท้าทายที่เขาจะเอาชนะให้ได้ทำให้สำเร็จคนที่มีความเพียรเท่ากับมีแรงหนุนเวลาทำงานหรือปฏิบัติธรรมก็ตามจิตใจจะแน่วแน่มั่นคงพุ่งตรงต่อจุดหมายสมาธิก็เกิดขึ้นได้เรียกว่าเป็นวิริยะสมาธิพร้อมทั้งมีปธานสังขาร คือความเพียรสร้างสรรค์เข้าประกอบคู่ไปด้วยกัน^{๓๗}

ว.วชิรเมธี กล่าวไว้ว่า วิริยะ หมายถึง ความพากเพียรทำ รักแล้วต้องขยัน ความขยัน คือ ภาวปฏิบัติการของความรัก ความรักในงานจะทำให้เรารู้ว่าควรทำงานอะไร ส่วนความขยันจะทำให้งานนั้นก้าวไปสู่ความสำเร็จ การทำงานถ้าขาดความขยันความชำนาญก็จะไม่เกิด^{๓๘}

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย กล่าวไว้ว่า วิริยะ หมายถึง ความเพียร ขยันหมั่นเพียรสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย จัดเป็นการฝึกหัดอบรมตนเองให้มีศักยภาพในการทำงานหรือการเรียนที่มีประสิทธิภาพที่สูงยิ่งๆ ขึ้นไปเป็นขั้นๆ หรือเป็นระดับๆ ไป^{๓๙}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักวิริยะ หมายถึง การบริหารงานแบบที่ทุกฝ่ายร่วมกันในการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการต่างๆ ในการทำงานร่วมกันด้วยความเต็มใจทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมเป็นลักษณะในการบริหารงาน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจในการกระทำของกลุ่ม ทีมงาน ในสิ่งที่ตั้งงามด้วยความขยันหมั่นเพียร อดทน ไม่ท้อถอยเพื่อให้การทำงานก้าวไปสู่ความสำเร็จ

^{๓๗}พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๖๔-๗๓

^{๓๘} ว.วชิรเมธี, **คนสำราญ งานสำเร็จ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔, (กรุงเทพมหานครสำนักพิมพ์อมรินทร์, ๒๕๕๑), หน้า ๙๒.

^{๓๙} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, “**หลักการบริหารตามแนวพุทธศาสตร์**”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๓๙.

๒.๔.๒.๓ การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักจิตตะ

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุต ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า จิตตะ หมายถึง ความคิดจดจ่อหรือเอาใจใส่ได้แก่ ความมีจิตผูกพันจดจ่อเฝ้าคิดเรื่องนั้น ใจอยู่กับงานนั้นไม่ปล่อย ไม่ห่างไปไหนถ้าจิตตะเป็นไปอย่างแรงกล้าในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรืองานอย่างใดอย่างหนึ่งคนผู้นั้นจะไม่สนใจ ไม่รับรู้เรื่องอื่นๆ ใครพูดอะไรเรื่องอื่นๆ ไม่สนใจแต่ถ้าพูดเรื่องงานนั้นจะสนใจเป็นพิเศษทันทีบางทีจัดทำเรื่องนั้นงานนั้นขลุกขจวนอยู่ได้ทั้งวันทั้งคืน ไม่เอาใจใส่ร่างกาย การแต่งเนื้อแต่งตัวอะไรเกิดขึ้นก็ไม่สนใจเรื่องอื่นเกิดขึ้นไถ่ๆ บางทีก็ไม่รู้ทำงานลืมวันลืมคืน ลืมกินลืมนอน ความมีใจผูกได้ เช่นนี้ ย่อมก่อให้เกิดขึ้นจิตจะแน่วแน่มั่นคงในกิจที่ทำมีกำลังมากเฉพาะสำหรับกิจนั้นเรียกว่าเป็นจิตตะสมาธิพร้อมกันนั้นก็เกิดปธานสังขาร คือ ความเพียรสร้างสรรค์ร่วมสนับสนุนไปด้วย

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุต ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า จิตตะ หมายถึง เอาใจผูกได้ คือ ตั้งสติรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อยล่อย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อยๆ เสมอๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ^{๔๐}

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย กล่าวไว้ว่า จิตตะ หมายถึง ความคิดมุ่งไปตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาใจผูกได้ ไม่ฟุ้งซ่านเลื่อยล่อยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้สิ่งที่ทำอย่างมั่นคง^{๔๑}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักจิตตะ หมายถึง การบริหารงานแบบที่ทุกฝ่ายร่วมกันในการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการต่างๆ ในการทำงานร่วมกันด้วยความเต็มใจทุกฝ่าย การมีส่วนร่วมเป็นลักษณะในการบริหารงาน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจในการกระทำของกลุ่ม ทีมงาน ในสิ่งที่ตั้งตามด้วยความคิดจดจ่อหรือเอาใจผูกได้ ความคิดมุ่งไปตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาใจผูกได้เพื่อให้งานสำเร็จตามเป้าหมาย

๒.๔.๒.๔ การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักวิม้งสา

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ประยุต ปยุตโต) กล่าวไว้ว่า วิม้งสา หมายถึง ความสอบสวนไตร่ตรอง ได้แก่ การใช้ปัญญาพิจารณาหมั่นใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลย บกพร่องหรือขัดข้องเป็นต้นในกิจที่ทำรู้จักทดลองและคิดค้นหาทางแก้ไขปรับปรุงข้อนี้เป็นการใช้ปัญญาชักนำสมาธิซึ่งจะเห็นได้ไม่ยากคนมีวิม้งสาเป็นพวกที่ชอบคิดค้นหาเหตุผลสอบสวน

^{๔๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุต ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๖๔-๗๓

^{๔๑} สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, “**หลักการบริหารตามแนวพุทธศาสตร์**”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๓๙.

ทดลองเมื่อทำอะไรก็คิดพิจารณาทดสอบไปเช่นคิดว่าผลนี้เกิดจากสาเหตุอะไรทำไมจึงเป็นอย่างนี้ ที่คาดหมายเป็นอะไรจะแก้ที่จุดไหน ฯลฯ เป็นเหตุให้จิตแน่วแน่มั่นคงไปกับเรื่องที่พิจารณา ไม่ฟุ้งซ่าน

ไม่วอกแวก และมีกำลังเรียกว่าวิมังสาสมาธิ ซึ่งมีประธานสังขาน คือ ความเพียรสร้างสรรค์เกิดมาด้วย เช่นเดียวกับสมาธิข้ออื่นๆ

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ประยุทธ ปยุตฺโต) กล่าวไว้ว่า วิมังสา หมายถึง ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้องเป็นต้นในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลองวางแผนวัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเป็นต้นเพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป^{๔๒}

สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย กล่าวไว้ว่า วิมังสา หมายถึง ความไตร่ตรองหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้นมีการวางแผนวัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงอยู่เสมอ^{๔๓}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักวิมังสา หมายถึง การบริหารงานแบบที่ทุกฝ่ายร่วมกันในการตัดสินใจ วินิจฉัยสั่งการต่างๆ ในการทำงานร่วมกันด้วยความเต็มใจในการทำงานเป็นลักษณะในการบริหารงาน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจในการกระทำของกลุ่ม ทีมงาน ในสิ่งที่ตั้งตามด้วยความไตร่ตรองหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล มีการตรวจสอบและติดตามผลการดำเนินงานเพื่อปรับปรุง และพัฒนาให้งานมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒.๕ การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

๒.๕.๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน

๒.๕.๑.๑ การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา

๒.๕.๑.๒ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาทั้งภายในภายนอก

๒.๕.๑.๓ พัฒนาระบบบริหาร เทคโนโลยีการบริหาร และสร้างเครือข่ายการบริหาร

โรงเรียน

^{๔๒}พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอสอาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๖๔-๗๓

^{๔๓}สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย, “**หลักการบริหารตามแนวพุทธศาสตร์**”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๓๙.

๒.๕.๑.๔ พัฒนาระบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นทักษะกระบวนการแบบโครงงานและแบบ STEM

๒.๕.๑.๕ พัฒนาหลักสูตรใหม่ๆ เพื่อรองรับความต้องการของนักเรียนและผู้มีส่วนได้เสียจัดการเรียนรู้เทียบเคียงมาตรฐานสากล

๒.๕.๑.๕ ส่งเสริมกิจกรรมนักเรียน ให้นักเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพให้ครอบคลุมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทุกๆ ด้าน อย่างมีคุณภาพ

๒.๕.๒) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ

- ๒.๕.๒.๑ บุคลากรสอนตรงตามวุฒิทางการศึกษา
- ๒.๕.๒.๒ พัฒนาเครือข่ายการบริหารจัดการเรียนการสอนทั้งในและต่างประเทศ
- ๒.๕.๒.๓ พัฒนาครูและบุคลากรทั้งระบบให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมี

คุณภาพ

๒.๕.๒.๔ พัฒนาระบบการบริหารสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐานการศึกษา และแนวทางการบริหารที่เป็นสากล

๒.๕.๓) ด้านความสามารถทางวิชาชีพ

- ๒.๕.๓.๑ พัฒนาครูให้สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ
- ๒.๕.๓.๒ ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรมีวิทยฐานะสูงขึ้น
- ๒.๕.๓.๓ พัฒนาระบบนิเทศ ติดตาม ประเมินและวิจัยเพื่อการพัฒนาหลักสูตรอย่าง

ต่อเนื่อง

๒.๕.๓.๔ ครูและบุคลากรผ่านเกณฑ์ประเมินการปฏิบัติงานตามเกณฑ์มาตรฐาน

๒.๕.๔) ด้านบรรยากาศการเรียนรู้

- ๒.๕.๔.๑. พัฒนาสิ่งแวดล้อมภายในห้องเรียนภายนอกห้องเรียน
- ๒.๕.๔.๒ พัฒนาระบบบริหาร เทคโนโลยีการบริหาร และสร้างเครือข่ายการบริหาร

โรงเรียน

๒.๕.๔.๓ ส่งเสริมปลูกฝังด้านวินัย คุณธรรมจริยธรรม ค่านิยมที่ดีในความเป็นไทย ตามแนวทางระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ

๒.๕.๔.๔ เร่งรัด พัฒนา สภาพแวดล้อมอาคารสถานที่และจัดบริการสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงเรียนให้มีมาตรฐานระดับสากล

๒.๕.๕) ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน

- ๒.๕.๕.๑ สร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากร
- ๒.๕.๕.๒ บริการด้วยความเป็นกัลยาณมิตร
- ๒.๕.๕.๓ ปลูกฝัง สืบทอด ขนบธรรมเนียมประเพณี คุณธรรมที่ดีงาม
- ๒.๕.๕.๔ ติดต่อ ประสานงานกับชุมชนหรือผู้มีส่วนได้เสียอย่างสม่ำเสมอ
- ๒.๕.๕.๕ พัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยการติดต่อสื่อสารผ่านอินเทอร์เน็ต

และประชุมผู้ปกครองนักเรียนอย่างน้อยปีละ ๒ ครั้ง^{๔๔}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มีมากมายหลายด้าน เป็นสิ่งที่สถานศึกษาแต่ละแห่งต้องวางแผนเพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนามีคุณภาพ ประสิทธิภาพ การวางแผนในการบริหารที่ดีนั้นจะส่งผลต่อผู้เรียน สังคม ชุมชน ประเทศชาติ ทำให้ทุกภาคส่วนมีเป้าหมายในการทำงานที่ชัดเจน ผลงานออกมามีคุณภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด และเกิดการพัฒนายั่งยืน ส่งผลให้ทุกคนในองค์กรมีวิถีการดำรงชีวิตที่ดี มีศีลธรรมในการครองตน ครองคนและครองงาน เอื้อต่อการดำรงชีวิตที่สงบสุข นำความร่วมเย็นมาสู่องค์กรและส่วนรวม

๒.๖ บริบทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕

จังหวัดนครราชสีมาและบุรีรัมย์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ มีพื้นที่บริการทางการศึกษา จำนวน ๒๖ อำเภอ พื้นที่ ๑๐,๘๘๕.๙๙๑ ตารางกิโลเมตร มีโรงเรียนในสังกัด จำนวน ๘๔ โรงเรียน มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดเลย จังหวัดหนองบัวลำภูและจังหวัดอุดรธานี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดมหาสารคาม
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดบุรีรัมย์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดชัยภูมิและจังหวัดเพชรบูรณ์

ภายในสถานศึกษาร่วมกับสถานศึกษา

๓. รับผิดชอบในการพิจารณาแบ่งส่วนราชการ ภายในสถานศึกษาในสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

๔. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนด

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๑๒๗ ตอนพิเศษ ๑๐๙ ง หน้า ๓๔ ลงวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๕๓ ได้กล่าวถึงเรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ.๒๕๕๕ ไว้ดังนี้

ข้อ ๒ “สำนักงานเขต” หมายความว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ในแต่ละเขตพื้นที่การศึกษา

ข้อ ๓ ให้สำนักงานเขตมีอำนาจหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ และมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

๑. จัดทำนโยบาย แผนพัฒนา และมาตรฐานการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย มาตรฐานการศึกษา แผนการศึกษา แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของท้องถิ่น

๒. วิเคราะห์การจัดตั้งงบประมาณเงินอุดหนุนทั่วไปในสถานศึกษา และหน่วยงานในเขตพื้นที่การศึกษาและแจ้งการจัดสรรงบประมาณประสาสน ส่งเสริม สนับสนุน ที่ได้รับให้หน่วยงานข้างต้นรับทราบ รวมทั้งกำกับตรวจสอบ ติดตามการใช้จ่ายงบประมาณของหน่วยงานดังกล่าว

๓. พัฒนาหลักสูตรร่วมกับสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

๔. กำกับ ดูแล ติดตาม และประเมินผลสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและในเขตพื้นที่การศึกษา

๕. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและรวบรวมข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษา

๖. ประสานการระดมทรัพยากรด้านต่างๆ รวมทั้งทรัพยากรบุคคล เพื่อส่งเสริม สนับสนุนการจัดและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

๗. จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา และประเมินผลสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

๘. ประสาน ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการศึกษาในสถานศึกษาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งบุคคล องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษารูปแบบที่หลากหลายในเขตพื้นที่การศึกษา

๙. ดำเนินการและประสาน ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษา

๑๐. ประสาน ส่งเสริม ดำเนินการของคณะอนุกรรมการ และคณะทำงานด้านการศึกษา

๑๑. ประสานการปฏิบัติราชการทั่วไกับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะสำนักงานผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่การศึกษา

๑๒. ปฏิบัติหน้าที่อื่นเกี่ยวกับกิจการภายในเขตพื้นที่การศึกษาที่มีได้ระบุให้เป็นหน้าที่ของหน่วยงานใดโดยเฉพาะหรือปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

ข้อ ๔ ให้แบ่งส่วนราชการสำนักงานเขต ดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มอำนวยการ

๒. กลุ่มบริหารงานบุคคล

๓. กลุ่มนโยบายและแผน

๔. กลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษา

๕. กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา

๖. กลุ่มบริหารงานการเงินและสินทรัพย์^{๔๔}

๔๔ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕, ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี, (ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๖๐), หน้า ๘-๑๑.

๒.๖.๒ กรอบทิศทางการดำเนินงาน

กรอบทิศทางการดำเนินงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ วิสัยทัศน์

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ เป็นองค์กรชั้นนำในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่มาตรฐานสากล บนพื้นฐานความเป็นไทย

พันธกิจ

๑. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ

๒. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร และค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ

๓. พัฒนาระบบบริหารจัดการที่เน้นการมีส่วนร่วม เพื่อเสริมสร้างความรับผิดชอบต่อคุณภาพการศึกษา และบูรณาการการจัดการศึกษา

เป้าประสงค์

๑. นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษา และระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคน มีพัฒนาการเหมาะสมตามวัยและมีคุณภาพ

๒. ประชากรวัยเรียนทุกคนได้รับโอกาสในการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง มีคุณภาพและเสมอภาค

๓. ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีสมรรถนะตรงตามสายงานและมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์

๔. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษามีประสิทธิภาพ และเป็นกลไกขับเคลื่อนการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่คุณภาพระดับมาตรฐานสากล

๕. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเน้นการทำงานแบบบูรณาการ การมีเครือข่ายการบริหารจัดการ บริหารแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา กระจายอำนาจและความรับผิดชอบสู่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

๖. พื้นที่พิเศษ ได้รับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่

กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ ๑ การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลยุทธ์ที่ ๒ การเพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ทั่วถึงครอบคลุมผู้เรียน ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาเต็มตามศักยภาพและมีคุณภาพ

กลยุทธ์ที่ ๓ การพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา

กลยุทธ์ที่ ๔ การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ

จุดเน้น

จุดเน้นด้านหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้

๑. หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้มีการปรับปรุงตามความเหมาะสม ดังต่อไปนี้

๑.๑ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับ

ผู้เรียน

๑.๒ โครงสร้างเวลาเรียนมีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับผู้เรียน

๑.๓ สถานศึกษาทุกแห่งมีการยกระดับมาตรฐานภาษาอังกฤษในแต่ละช่วงชั้น

๑.๔ สถานศึกษาใช้ STEM Education BBL DLTV

๒. ผู้เรียนมีสมรรถนะที่สำคัญ สู่มาตรฐานสากล ดังต่อไปนี้

๒.๑ ผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษามีการพัฒนาการด้าน ร่างกาย อารมณ์

จิตใจ สังคมและสติปัญญาที่สมดุล เหมาะสมกับสังคม วัยและเรียนรู้อย่างมีความสุข

๒.๒ ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ อ่านออก เขียนได้

๒.๓ ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒ ขึ้นไป อ่านคล่องเขียนคล่อง

๒.๔ ผู้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ มีความสามารถด้านภาษา ด้าน

คำนวณและด้านเหตุผล ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดเพิ่มขึ้น

๒.๕ ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) กลุ่มสาระหลักเพิ่มขึ้น

๒.๖ ผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาได้รับการส่งเสริมให้มีแรงจูงใจสู่อาชีพ ด้าน

การแนะแนวและได้รับการพัฒนาความรู้ทักษะที่เหมาะสมเพื่อการมีงานทำในอนาคต

๒.๗ ผู้เรียนมีทักษะในการสื่อสาร ทักษะการคิด ทักษะการแก้ปัญหา

ทักษะชีวิตและทักษะการใช้เทคโนโลยี ที่เหมาะสมตามช่วงวัย

๒.๘ ผู้เรียนได้รับการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมตาม

ศักยภาพเป็นรายบุคคล

๓. ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ตามค่านิยมหลักของคนไทย ๑๒ ประการ รวมทั้งมี

จิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและห่างไกลยาเสพติด

๓.๑ ผู้เรียนระดับประถมศึกษา ใฝ่เรียนรู้ ใฝ่ดีและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

๓.๒ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีทักษะการแก้ปัญหาและอยู่อย่าง

พอเพียง

๓.๓ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความมุ่งมั่นในการศึกษาและการ

ทำงาน สามารถปรับตัวเข้ากับพหุวัฒนธรรม บนพื้นฐานวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

๔. ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาเต็มตาม

ศักยภาพเป็นรายบุคคล ได้แก่

๔.๑ ผู้พิการ

๔.๒ ผู้ด้อยโอกาสและผู้เรียนในพื้นที่พิเศษ

๔.๓ ผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษ

๔.๔ ผู้เรียนภายใต้การจัดการศึกษาโดยครอบครัว สถานประกอบการ และ

ศูนย์การเรียนรู้

๔.๕ ผู้เรียนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ

จุดเน้นด้านการผลิตครูและบุคลากรทางการศึกษา

๑. ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาองค์ความรู้ ตรงตามความต้องการของบุคคลและสถานศึกษา

๑.๑ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการพัฒนาวิธีการจัดการเรียนรู้ ที่ใช้ทักษะกระบวนการคิด รวมทั้งการวัดและประเมินผลการเรียนรู้

๑.๒ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถประยุกต์ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย

๑.๓ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้รับการนิเทศแบบกัลยาณมิตร จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาและครู ทั้งในโรงเรียน ระหว่างโรงเรียน หรือภาคส่วนอื่นๆ ตามความพร้อมของโรงเรียน

๑.๔ ครูและบุคลากรทางการศึกษา สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและทุกภาคส่วนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้

๑.๕ ครูจัดการเรียนรู้สู่ประชาคมอาเซียน

๑.๖ ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีจิตวิญญาณของความเป็นครู การเป็นครูมืออาชีพและยึดมั่นในจรรยาบรรณวิชาชีพ

๒. ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถบริหารงานทุกด้านให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล

๓. ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีขวัญกำลังใจในการทำงาน และมีผลการปฏิบัติงานเชิงประจักษ์

๔. องค์กร องค์กรคณะบุคคลและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียวางแผนสรรหา ย้าย โอน ครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและชุมชน

จุดเน้นด้านการทดสอบ การประเมิน การประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา

๑. ระบบการประเมินสถานศึกษาและผู้เรียนมีการพัฒนาให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียน

๒. ระบบทดสอบเพื่อประเมินผ่าน หรือข้ามชั้น มีการพัฒนาให้เหมาะสมในการจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๓. ผู้ประเมินคุณภาพสถานศึกษามีการพัฒนาตามมาตรฐานผู้ประเมิน

จุดเน้นด้านพัฒนากำลังคนและงานวิจัยที่สอดคล้องกับความต้องการของประเทศ

๑. สถานศึกษาสร้างค่านิยมเชิงบวกในการเรียนสายอาชีพ เพื่อลดสัดส่วนการเรียนสายสามัญ

๒. หน่วยงานทุกระดับมีการวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

จุดเน้นด้าน ICT เพื่อการศึกษา

๑. หน่วยงานทุกระดับพัฒนาระบบ ICT เพื่อการศึกษาให้เหมาะสมกับสถานศึกษา และผู้เรียน

๒. หน่วยงานทุกระดับพัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นฐานเดียวกันในเรื่อง ข้อมูลนักเรียน ข้อมูลครูและบุคลากรทางการศึกษา ข้อมูลสถานศึกษาและข้อมูลข้าราชการและบุคลากรอื่น ในการใช้ข้อมูลร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

๓. หน่วยงานทุกระดับพัฒนา DLTV DLIT ให้เหมาะสมกับสถานศึกษาและผู้เรียน

๔. ผู้เรียนมีคอมพิวเตอร์ใช้ในการเรียนรู้

จุดเน้นด้านบริหารจัดการ

๑. หน่วยงานทุกระดับบริหารจัดการโดยมุ่งเน้นการกระจายอำนาจ การสร้างเครือข่ายและรับผิดชอบต่อผลการดำเนินงาน

๑.๑ สถานศึกษาที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพภายนอกตามที่กำหนดได้รับการแก้ไข ช่วยเหลือ นิเทศ ติดตามและประเมินผล

๑.๒ สถานศึกษาขนาดเล็กได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพการจัดการศึกษา

๑.๓ สถานศึกษาที่มีความพร้อมรับการกระจายอำนาจมีรูปแบบการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๔ สถานศึกษาบริหารจัดการร่วมกันโดยใช้การวางแผนพัฒนาการศึกษา ระดับตำบล (Educational Maps)

๑.๕ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารร่วมกันในรูปแบบ Cluster อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๖ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพ โดยใช้มาตรฐานสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา

๑.๗ หน่วยงานทุกระดับพัฒนาคุณภาพการศึกษา สร้างระบบสวัสดิการ สวัสดิภาพและความปลอดภัยให้เหมาะสมตามบริบทของพื้นที่พิเศษ

๑.๘ หน่วยงานทุกระดับพัฒนาระบบ กำกับ ติดตามและประเมินผล เพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

๑.๙ หน่วยงานทุกระดับปรับปรุงระบบการจัดสรรงบประมาณและเกณฑ์ การจัดสรรงบประมาณอุดหนุนค่าใช้จ่ายรายหัว ให้มีความเหมาะสมและเพียงพอ

๑.๑๐ หน่วยงานทุกระดับ ยกย่องเชิดชูเกียรติ หน่วยงาน องค์กรคณะบุคคล และบุคลากรที่มีผลงานเชิงประจักษ์

๑.๑๑ หน่วยงานทุกระดับ ส่งเสริมให้มีการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายและ พัฒนาการจัดการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา

๑.๑๒ หน่วยงานทุกระดับ มีการบริหารจัดการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล

๒. หน่วยงานทุกระดับ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๒.๑ หน่วยงานทุกระดับ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

๒.๒ หน่วยงานทุกระดับ ส่งเสริมการระดมทรัพยากรในการจัดการศึกษา

๒.๓ หน่วยงานทุกระดับ รับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะจากทุกภาคส่วน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เพื่อปรับปรุงพัฒนาการจัดการศึกษา

จุดเน้นพิเศษตามนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕

ด้านคุณภาพผู้เรียน

๑. ส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ
๒. ส่งเสริมความเป็นเลิศทางกีฬา
๓. ส่งเสริมความเป็นเลิศทางดนตรี
๔. ผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O-NET) อยู่ในระดับ Top Ten ของประเทศ

๕. ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ อ่านออก เขียนได้ทุกคน

ด้านการบริหารงานบุคคล

๑. ใช้ระบบคุณธรรม
๒. การบริหารอัตรากำลังโดยคณะกรรมการ
๓. ส่งเสริมความก้าวหน้าของครู บุคลากร และผู้บริหาร
๔. การบริหารงานบุคคลที่ดี จะส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน

ด้านการบริหารงบประมาณ

๑. การจัดสรรงบประมาณยึดข้อมูล และความต้องการจำเป็น
๒. การบริหารงบประมาณต่อต้นกำหนดเวลา

ด้านการบริหารจัดการของสำนักงานเขต

๑. สำนักงานเขต “จะเป็นโซ่ข้อกลาง” เป็นผู้ประสานที่ดี
๒. ใช้สหวิทยาเขต เป็นกลไกในการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ
๓. จัดทำ War Rooms ในการนำนโยบาย/ยุทธศาสตร์ สู่การปฏิบัติ
๔. การบริหารจัดการใช้ฐานข้อมูลและ ICT
๕. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ พร้อมรับนักเรียนจากโรงเรียนขยายโอกาสของโรงเรียนประถมศึกษาที่มีแนวโน้มลดลง
๖. เพิ่มเป้าหมายจำนวนโรงเรียนมาตรฐานสากล และโรงเรียนทักษะอาชีพ
๗. ส่งเสริมคุณธรรมและภูมิต้านทาน ค่านิยมพื้นฐานด้านระบบดูแลช่วยเหลือ

นักเรียน

๘. ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีจิตอาสาและเป็นผู้นำด้านศาสนพิธี
๙. ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านลูกเสือ ยุวกาชาด เนตรนารีและการศึกษาวิชาทหาร (รต.)

ค่านิยม (Value)

“ยึดมั่นคุณธรรม นำมาตรฐาน สืบสานนโยบาย”

วัฒนธรรมองค์กร (Culture)

“ยิ้มไหว้ ปราศรัย เต็มใจบริการ ทำงานเป็นระบบ”

ค่านิยมไทย ๑๒ ประการ

๑. มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
๒. ซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีอุดมการณ์ในสิ่งที่ดีงามเพื่อส่วนรวม
๓. กตัญญูต่อพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์
๔. ใฝ่หาความรู้ หมั่นศึกษาเล่าเรียนทั้งทางตรงและทางอ้อม
๕. รักษาวัฒนธรรมประเพณีไทยอันงดงาม
๖. มีศีลธรรม รักษาความสัตย์ หวังดีต่อผู้อื่น เผื่อแผ่และแบ่งปัน
๗. เข้าใจเรียนรู้การเป็นประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขที่ถูกต้อง
๘. มีระเบียบ วินัย เคารพกฎหมาย ผู้น้อยรู้จักการเคารพผู้ใหญ่
๙. มีสติรู้ตัว รู้คิด รู้ทำ รู้ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
๑๐. รู้จักดำรงตนอยู่โดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รู้จักอดออมไว้ใช้เมื่อยามจำเป็น มีไว้พอกิน พอใช้ ถ้าเหลือก็แจกจ่ายจำหน่ายและพร้อมที่จะขยายกิจการเมื่อมีความพร้อมเมื่อมีภูมิคุ้มกันที่ดี
๑๑. มีความเข้มแข็งทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ยอมแพ้ต่ออำนาจฝ่ายต่ำหรือกิเลส มีความละอายเกรงกลัวต่อบาปตามหลักของศาสนา
๑๒. คำนึงถึงผลประโยชน์ของส่วนรวมและของชาติมากกว่าผลประโยชน์ของตนเอง^{๔๖}

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผลการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า การบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศเป็นการบูรณาการงานวิชาการในสถานศึกษาที่มีความโดดเด่นเข้าด้วยกัน เป็นการวางพื้นฐานสำคัญที่ผู้เขียนได้ค้นหาความสามารถของตนเป็นรายบุคคล จนเกิดเป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้า วิจัย เพื่อหาคำตอบในการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน องค์กร จนสามารถได้แนวทางในการทำงานและบรรลุเป้าหมายสูงสุด ต่อวิธีการทำงาน และได้ผลลัพธ์ที่คุ้มค่า เกิดประโยชน์ต่อวิธีการทำงานในอาชีพ “ครู” อย่างแท้จริง

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๗.๑ งานวิจัยในประเทศ

๒.๗.๑.๑ วรภาส ประสมสุข ได้ศึกษาหลักการบริหารสถานศึกษาตามแนวพุทธธรรม ผลการวิจัยพบว่า หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับหลักการบริหารการศึกษาที่มีจำนวน ๒๑ หลักธรรม แยกตามหลักการครองตน การครองคน และการครองงาน ได้ดังนี้

๑. การครองตน สอดคล้องกับ ๑๙ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมครองโลก๒ ธรรมทำให้งาม๒ ธรรมมีอุปการะมาก๒ กุศลมูล๓ สันโดษ๓ สุจริต๓ อธิปไตย๓ ขรวาสาธรรม๔ พรหมวิหาร๔ สังคหะวัตถุ๔ อธิษฐานธรรม๔ เบญจธรรม พลละ๕ กัลยาณมิตรธรรม๗ สปัปฺริสธรรม๗ อริยทรัพย์๗ และทศพิธราชธรรม

๒. การครองคน สอดคล้องกับ ๑๕ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก๒ ธรรมทำให้งาม๒ ธรรมมีอุปการะมาก๒ กุศลมูล๓ สันโดษ๓

^{๔๖}สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕, ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี, (ขอนแก่น: ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๖๐), หน้า ๑๒-๑๙
 สุจริต๓ อธิปไตย๓ ฆราวาสธรรม๔ พรหมวิหาร๔ สังคหะวัตถุ๔ อริยฐานธรรม๔ เบญจธรรม พละ๕
 กัลยาณมิตรธรรม๗ สปัปฐมธรรม๗ อริยทรัพย์๗ และทศพิธราชธรรม

๓. การครองงาน สอดคล้องกับ ๑๐ หลักพุทธธรรม ได้แก่ กัลยาณมิตตตา โยนิโสมนสิการ ธรรมคัมภีร์ครองโลก๒ ธรรมทำให้งาม๒ ธรรมมีอุปการะมาก๒ กุศลมูล๓ สันโดษ๓ สุจริต๓ อิทธิบาท๔ พละ๕ ฆราวาสธรรม๔ สังคหะวัตถุ๔ และสปัปฐมธรรม๗^{๔๗}

๒.๗.๑.๒ สุปล เครือมะโนรมณ์ ได้ศึกษาการให้หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของพนักงานครูเทศบาลเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่ นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาได้นำหลักพรหมวิหาร ๔ ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา ไปปฏิบัติในการบริหารงานในสถานศึกษาอยู่ในเกณฑ์ที่สูง ในขณะที่อุเบกขานั้นถูกนำไปปฏิบัติในการบริหารงานในสถานศึกษาเป็นสว่นน้อยและการเปรียบเทียบความคิดเห็นของพนักงานครูเทศบาลที่อยู่ในโรงเรียน ขนาดต่างกันเกี่ยวกับการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ของผู้บริหารสถานศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของพนักงานครูเทศบาลที่อยู่ในโรงเรียนเทศบาลขนาดเล็กกับโรงเรียนเทศบาลขนาดกลางมีความคิดเห็นไม่แตกต่าง^{๔๘}

๒.๗.๑.๓ วิชญาภา เมธีวรฉัตร ได้ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษาโรงเรียนศรีรังสฤษดิ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุต่ำกว่า ๓๑ ปี มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีและมีตำแหน่งส่วนใหญ่เป็นนักเรียนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนศรีรังสฤษดิ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า บุคลากรมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ดานฉันทะ ดานวิริยะ ดานจิตตะ และดานวิมังสา ในการปฏิบัติหน้าที่โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละดานอยู่ในระดับมากทุกดาน การเปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนศรีรังสฤษดิ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตามเพศอายุระดับการศึกษาและตำแหน่งไม่แตกต่างกัน แนวทางการประยุกต์ใช้การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของโรงเรียนศรีรังสฤษดิ์วิทยา จังหวัดนครสวรรค์ บุคลากรต้องยึดหลักอิทธิบาท ๔ ในการปฏิบัติหน้าที่ซึ่งจะส่งผลให้เป็นผู้ที่มีความรักความพอใจในงาน ปฏิบัติงานด้วยความพากเพียร บากบั่น

^{๔๗}วรภาส ประสมสุข, “หลักการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธธรรม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๒๓๙.

^{๔๘}สุพล เครือมะโนรมณ์, “การให้หลักพุทธธรรมในการบริหารสถานศึกษา สังกัดเทศบาลนครเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑.

ด้วยความเอาใจใส่ในงานและมีการตรวจสอบความสำเร็จในงานอยู่เสมอผลลัพธ์คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะมีประสิทธิภาพมากขึ้นอยู่กับผู้บริหารและตัวบุคลากรเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ในอนาคต^{๔๙}

๒.๗.๑.๔ พระมหาสุเนตรอภิบุญโญ (บุญเรือง) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้บริหารและครูสอนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๘ มีอายุระหว่าง ๔๑-๔๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๕๑.๔ มีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ ๖-๑๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๓ และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีคิดเป็นร้อยละ ๗๔.๓ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศอายุและระดับการศึกษาต่างกันมีความเห็นเรื่องการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ แตกต่างกัน

๒. ความคิดเห็นของผู้บริหารและครูเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมาก ไปหาน้อย ได้แก่ ด้านฉันทะความพอใจในเนื้อหาสาระการเรียนการสอน ด้านจิตตะความเอาใจใส่ในการจัดกิจกรรม ด้านวิริยะความมุ่งมั่นในการเรียนการสอนและการใช้สื่อและด้านวิมังสาความพิจารณาตรวจสอบการวัดผลและประเมินผล ตามลำดับ^{๕๐}

๒.๗.๑.๕ พุฒิธร คัมพะสวน ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของฝ่ายตำรวจรักษาพระองค์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรในระดับผู้บริหารและปฏิบัติงานในฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์มีการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมีฉันทะ(ความพอใจ) วิริยะ(ความพากเพียร) จิตตะ(ความเอาใจใส่) และวิมังสา (การไตร่ตรอง) ในลักษณะที่ต่างกัน ปัญหาในการบริหารงานของฝ่ายตำรวจหลวงรักษาพระองค์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ในบางภารกิจผู้ปฏิบัติงานไม่ได้รับความชัดเจนในขั้นตอนการปฏิบัติงานจากผู้บริหารจึงทำให้ผู้ปฏิบัติงานเกิดความลังเลและไม่มีความมั่นใจในการที่จะปฏิบัติในขั้นตอนต่างๆ ส่งผลให้สมาธิ ในการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานลดน้อยลงอันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานที่ไม่มี

^{๔๙}“วิญญาภา เมธีวรฉัตร, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔: กรณีศึกษาโรงเรียนศรีวังศวิทยาจังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๔.

^{๕๐}พระมหาสุเนตร อภิบุญโญ, “การบริหารงานวิชาการตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนประถมศึกษา อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต*, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : อยุธยา, ๒๕๕๕.

ประสิทธิภาพเท่าที่ควรเนื่องจากบุคลากรที่มีอยู่อย่างจำกัดและในบางภารกิจมีความจำเป็นต้องใช้ผู้ปฏิบัติงานเป็นจำนวนมาก ทำให้ผู้บริหารไม่สามารถที่จะทำการพิจารณาถึงความเหมาะสมของผู้ปฏิบัติงานให้ตรงตามลักษณะงานที่ปฏิบัติได้อย่างเต็มที่นัก คู่มือการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารได้จัดทำขึ้น ผู้ปฏิบัติงานยังไม่สามารถที่จะเข้าถึง ได้มากนักเพราะมีการจัดทำที่มีได้กระจายสู่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรง และจะมีการจัดเก็บแต่ในเฉพาะส่วนของผู้บริหาร ประกอบกับผู้ปฏิบัติงานก็มิได้ตระหนักถึง

ความสำคัญและประโยชน์จากการอ่านคู่มือการปฏิบัติงาน จึงทำให้การใช้ปัญญาในการไตร่ตรองพิจารณาขั้นตอนการปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร^{๕๑}

๒.๗.๑.๖ บัญชา ทาทอง ได้ศึกษาศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท ๔ พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย มีความคิดเห็นโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้ออยู่ในระดับมากที่สุดทุกข้อ เรียงจากมากไปหาน้อย คือ ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการประพฤติตนเป็นคนดี ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านความรับผิดชอบต่อชุมชนและประเทศชาติ ความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการความรับผิดชอบต่อครอบครัว และความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ด้านการศึกษา ผลการเปรียบเทียบข้อมูลการศึกษาความรับผิดชอบตามหลักอิทธิบาท ๔ ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย จำแนกตามเพศและอาชีพของบิดา มารดา หรือผู้ปกครอง พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนตามห้องเรียน แผนการเรียน เกรดเฉลี่ยสะสม และสถานภาพของผู้ปกครอง พบว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕^{๕๒}

๒.๗.๑.๗ พูนสุข ภูสุข ได้ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการ สำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า

^{๕๑}พุฒิพร คุ่มสะดวก, “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของฝ่ายตำรวจรักษาพระองค์”, [ออนไลน์], ๒๕๕๕. แหล่งที่มา : http://www.thapra.lib.su.ac.th/objects/thesis/fulltext/snamcn/Puttithorn_Khumsaduak/fulltext.pdf. (๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๐).

^{๕๒}บัญชา ทาทอง. “ศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท 4 พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๖๗.

๑. ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีด้านฉันทะมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะและด้านวิมังสา ตามลำดับ

๒. ข้าราชการฝ่ายอัยการที่มีการศึกษาที่ต่างกันมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ส่วนข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีเพศ อายุ ตำแหน่งที่ต่างกัน มีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ไม่แตกต่างกัน

๓. แนวทางการประยุกต์ใช้อิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สำคัญได้แก่ ข้าราชการฝ่ายอัยการทุกคนจะต้องเป็นผู้รักษานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ และเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งานและ

เพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการทำกิจการงานและมุ่งมั่นที่จะทำงานในหน้าที่รับผิดชอบหรือกิจการงานอาชีพของตนให้สำเร็จเรียบร้อยอยู่เสมอ มีความขยันหมั่นเพียร ความอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากลำบากในการประกอบกิจการงานในหน้าที่หรือในอาชีพของตนจึงจะถึงความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า ใฝ่ใจในประสิทธิภาพ โดยเอาใจใส่ต่อกิจการงานที่ทำและมุ่งกระทำงาน รู้จักพิจารณาเหตุ สัมผัสผล ในการปฏิบัติงานของตนเองและของผู้ร่วมงานว่าดำเนินไปตามนโยบายและแผนงานที่วางไว้ ได้ผลสำเร็จ เมื่อเกิดอุปสรรคหรือปัญหา หาวิธีการบริหารกิจการงานให้สำเร็จโดยติดตามประเมินผลงานและนำมาวิเคราะห์วิจัยให้ทราบเหตุผลพิจารณาแก้ไขปัญหานั้นและปรับปรุงพัฒนาวิธีการทำงานให้ดำเนินไปสู่ความสำเร็จ^{๕๓}

๒.๗.๑.๘ นิพนธ์ โอภาษี ได้ศึกษาการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓. ๔๓) เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละด้าน คือ ด้านฉันทะ ด้านวิริยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์อยู่ในระดับมากทุกด้าน ดังนั้นการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลควรมีการสำรวจความต้องการของประชาชนในพื้นที่เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการกำหนดเป็น

^{๕๓}พูนสุข ภูสุข, “ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ของข้าราชการฝ่ายอัยการสำนักงานอัยการคดีเยาวชนและครอบครัวจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, หอสมุดกลางมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ขอนแก่น: ๒๕๕๖.

นโยบาย นโยบายถึงจะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างเต็มที่และองค์การบริหารส่วนตำบลควรเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการบริหารงานในโครงการและกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนั้นการบริหารงานควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ (ความพอใจ) วิริยะ(ความเพียร) จิตตะ(ตั้งใจรับรู้ในสิ่งที่ทำ) และวิมังสา (ความไตร่ตรอง) มาประยุกต์ใช้ทั้งการบริหารตน บริหารคน และบริหารงานเพื่อให้การบริหารเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด^{๕๔}

๒.๗.๑.๙ เบญจนาถ อมรประสิทธิ์ ได้ศึกษารูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบ ได้แก่ ๑. หลักของการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ๒. คณะกรรมการบริหารสู่ความเป็นเลิศ ๓. ขอบข่ายงานบริหารสู่ความเป็นเลิศ และ ๔. แนวทางการบริหารสู่ความเป็นเลิศ โดยรูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดมีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ในโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัดได้ อยู่ในระดับมาก^{๕๕}

๒.๗.๑.๑๐ อภิสิทธิ์ หนูนักดี ได้ศึกษาการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษา สำนักราชเลขาธิการ ผลการวิจัยพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักราชเลขาธิการพบว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา ในการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบความ

คิดเห็นของบุคลากรในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน แนวทางการประยุกต์ใช้ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ ของสำนักราชเลขาธิการ บุคลากรพัฒนาใช้หลักอิทธิบาท ๔ มาใช้ในการทำงานอย่างจริงจัง มากยิ่งขึ้น ซึ่งจะส่งผลต่อการทำงาน เกิดความรัก ความพอใจ ทั้งนี้ปัจจัยผู้บริหารและบุคลากรเป็นปัจจัยสำคัญที่จะต้องร่วมกันขับเคลื่อนร่วมกันในห้องค์การเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดได้^{๕๖}

^{๕๕}นิพนธ์ โอภาษี, “การบริหารงานตามหลักอิทธิบาท ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยถั่วเหนือ อำเภอนองบัว จังหวัดนครสวรรค์”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, หอสมุดกลาง, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, นครสวรรค์: ๒๕๕๗.

^{๕๕}เบญจนาถ อมรประสิทธิ์, “รูปแบบการบริหารสู่ความเป็นเลิศของโรงเรียนอนุบาลประจำจังหวัด”, [บทคัดย่อ], *วารสารศึกษาศาสตร์*, มหาวิทยาลัยนเรศวร, พิษณุโลก, ๒๕๕๘.

^{๕๖}อภิสิทธิ์ หนูหนักดี, ๒๕๕๘, “การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามหลักอิทธิบาท ๔ กรณีศึกษา สำนัก ราช เล ข าธิ การ ” , จุฬาลงกรณ ม หา วิ ท ย า ลั ย , ก รุง เท พ ม หาน ค ร . <http://www.mfa.go.th/dvifa/contents/filemanager/files/nbt/nbt7/IS/7029.pdf>, (๑๑ มิถุนายน ๒๕๖๐).

๒.๗.๒ งานวิจัยในต่างประเทศ

๒.๗.๒.๑ เบอนัวต์ (Benoit Charles, ๒๐๐๐) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการและการบริหารการศึกษาที่เซนต์ลูเชียโดยใช้การปฏิบัติและการกระตุ้นสำหรับระบบการศึกษาขนาดเล็ก ผลการวิจัยพบว่าการการดำเนินนโยบายและการปฏิบัติคือปัญหาหลักที่ยากที่จะแก้ไขให้สำเร็จหากไม่ปฏิรูประบบการศึกษาใหม่ทั้งหมด^{๕๗}

๒.๗.๒.๒ เคด (Cade Brumley, ๒๐๑๐) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำภายในมาตรฐาน ISLLC สำหรับการบริหารการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การที่ผู้นำมีความรู้ความสามารถที่เป็นไปตามมาตรฐาน ISLLC จะทำให้การบริหารสถานศึกษาเป็นไปในทางที่ดี นักเรียนมีความรู้ความสามารถ นอกจากนี้ยังทำให้ได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ อันเนื่องมาจากการบริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จของผู้บริหารที่มีความรู้ การรู้หลักการของ ISLLC จะทำให้ผู้นำมีความกระตือรือร้นและกล้าแสดงออกภายใต้การดำเนินการตามมาตรฐาน ISLLC สำหรับการบริหารโรงเรียน^{๕๘}

๒.๗.๒.๓ ลิวอิส (Kenton Richard Lewis, ๒๐๑๒) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความมั่นใจในตนเองในการการสร้างเอกลักษณ์ในการบริหารและการจัดการการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องทำให้ผู้อื่นยอมรับในตนเองแต่พวกเขาเหล่านั้นยังขาดความมั่นใจในตนเองอยู่มาก ข้อเสนอแนะ จากการศึกษาครั้งนี้คือควรเอาใจใส่ในเชิงวิชาการมากขึ้น จะทำให้ภาคสังคมตระหนักและส่งเสริมการบริหารการศึกษาเป็นอาชีพอีกอาชีพหนึ่ง^{๕๙}

๒.๗.๒.๔ แอล.เค (Dr.L.K. Ejionueme, ๒๐๑๕) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้รูปแบบการบริหารแบบ TQM ในการบริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในอุมัวเฮีย ผลการวิจัย

พบว่าความมุ่งมั่นและการทำงานเป็นทีมถูกนำไปใช้ในการบริหารโรงเรียนในระดับสูง การสื่อสารถูกนำไปใช้ใน

^{๔๑}Benoit Charles, (2000), **Educational management and administration in St.**

Lucia : policy, practice and challenges for small education systems, Retrieved from <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?did=8&uin=uk.bl.ethos, 249237>.

^{๔๒}Cade Brumley, (2010), **Situating Literacy Leadership Within the ISLLC**

Standards for Education Administration, Retrieved from [http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ942537, pdf](http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ942537.pdf).

^{๔๓}Kenton Richard Lewis, (2012), **Constructions of professional identity within UK**

higher education administration and management : the importance of collective self-confidence, Retrieved from <http://ethos.bl.uk/OrderDetails.do?did=34&uin=uk.bl.ethos, 572963>.

การบริหารโรงเรียนในระดับน้อย กล่าวคือโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างในอุ้มวเฮียใช้รูปแบบการบริหารแบบ TQM เพียงเล็กน้อย^{๖๐}

๒.๗.๒.๕ ซานโดร (Sandro Serpa, ๒๐๑๕) ได้ศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์สาธารณะ ในองค์กรการบริหารด้านการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การศึกษามีความสำคัญต่อภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพลักษณ์ที่ดีที่จะสามารถสนับสนุนผู้นำองค์กรซึ่งไม่ควรถูกมองข้ามจากการบริหารองค์กรเพราะจะทำให้มีโอกาที่จะประสบความสำเร็จมากขึ้น^{๖๑}

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ไม่ว่าสถานศึกษานั้นจะจัดการศึกษาระดับใดก็ตาม เริ่มตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย ซึ่งทั้งหมดล้วนแล้วแต่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศชาติ การบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญต่อระบบการจัดการศึกษาทั้งนั้นโดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาเพราะถือว่าการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ทำให้ทุกคนสามารถวางแผนทางการศึกษาต่อในการประกอบอาชีพที่ดี ชอบและมีความมั่นคงในอนาคต การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ก็มีความสำคัญมากเช่นกับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพราะเป็นแนวทางที่ผู้ศึกษาเลือกเรียนในสาขาอาชีพที่ตนเองชอบและพร้อมที่จะประกอบอาชีพนั้นๆในอนาคต และสถาบันอุดมศึกษา มีหน้าที่หลักคือต้องผลิตนักเรียน นักศึกษา และพัฒนาทางด้านอาชีพ ออกสู่สังคม ฉะนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมุ่งเน้นในเรื่องคุณภาพของผู้เรียนที่จบออกมามีคุณภาพ และสามารถหางานได้ตามที่ หลักสูตรได้กำหนดเอาไว้ การบริหารงานวิชาการจะเป็นส่วนสำคัญที่จะให้ความรู้แก่ผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ ดังนั้นการปรับเปลี่ยนระบบการบริหารงานวิชาการจึงมีผลกระทบอย่างยิ่งต่องานวิชาการ และกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียนโดยตรง ทำให้การจัดการศึกษาต้องมีการทบทวนกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ และควรมองว่าการบริหารงานวิชาการนั้นเป็นหัวใจสำคัญที่จะต้องกำหนดบทบาทและหน้าที่ ระเบียบข้อปฏิบัติ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น เพื่อนำมาสู่กระบวนการปรับปรุงแก้ไขให้ก้าวไปสู่จุดหมายเดียวกันคือพร้อมที่จะผลิตผู้เรียนออกสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ ถึงแม้ว่าการบริหารงานวิชาการที่ดำเนินการอยู่ในสถาบันการศึกษา อาจจะมีข้อดีหรือมีบ้าง

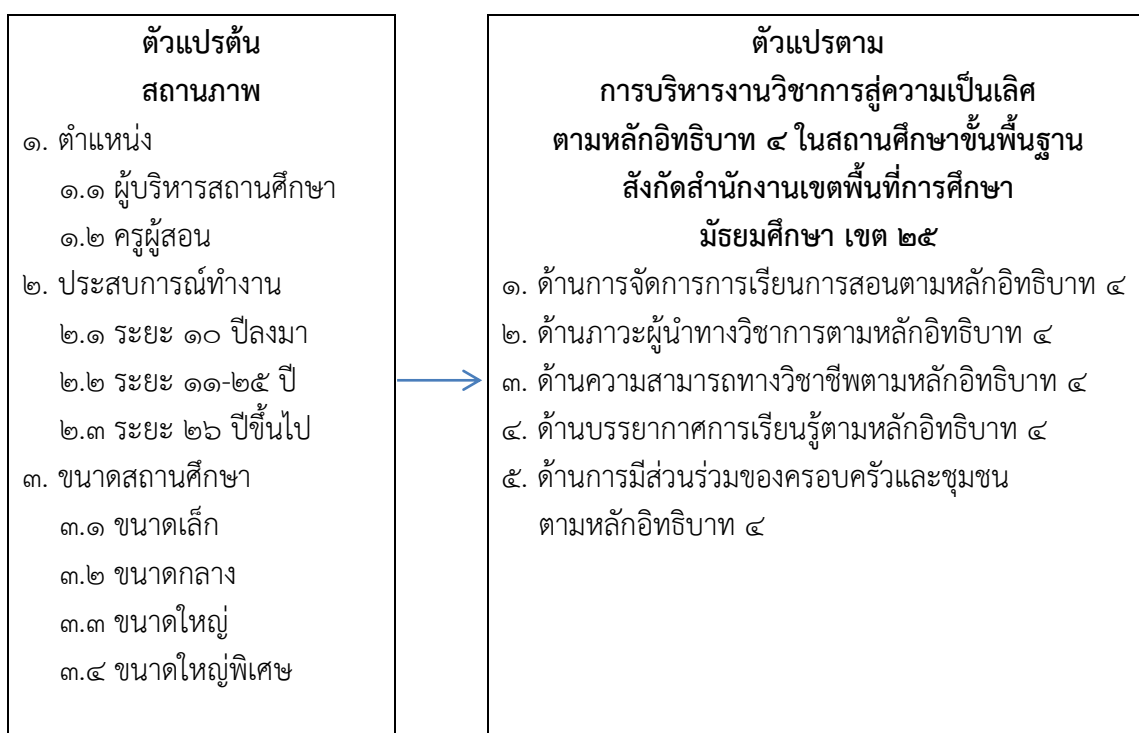
^{๖๐}L.K. Ejionueme, Dr. (2015), **Application of Total Quality Management (TQM) in Secondary School Administration in Umuahia Education Zone**, Retrieved from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1077380>, pdf.

^{๖๑}Sandro Serpa, (2015), **A Sociological Approach to Institutional Communication: The Public Image in Organizational Administration in Education**, Retrieved from <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1086621>, pdf, (วันที่ ๒ กันยายน ๒๕๖๐).

บางด้านที่ขาดตกบกพร่องไป แต่ถ้าหากสถานศึกษามีแนวทางในการปฏิบัติเพื่อปรับปรุงแก้ไข ข้อผิดพลาดเหล่านั้น ก็ย่อมจะนำมาสู่การเปลี่ยนแปลง และเตรียมพร้อมที่จะรองรับสภาพจริงที่เกิดขึ้นต่อไป ดังนั้นในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำเอาประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ เช่น ด้านการจัดการการเรียนการสอน ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านความสามารถทางวิชาชีพ ด้านบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน การบริหารงานด้านต่างๆ เหล่านี้จะนำไปให้สถานศึกษามีงานวิชาการที่มุ่งสู่ความเป็นเลิศ และเมื่อสถานศึกษามีความเป็นเลิศ ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง มีความรู้อย่างแท้จริง ชุมชน สังคม ประเทศชาติและสังคมโลกก็สงบสุข

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาการบริหารงานวิชาการสู่ความเป็นเลิศตามหลักอิทธิบาท ๔ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๕ ประกอบไปด้วย การจัดการการเรียนรู้ การสอน ภาวะผู้นำทางวิชาการ ความสามารถทางวิชาชีพ บรรยากาศการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน ตามแนวคิดของสมาน อัสวภูมิ พ.ศ.๒๕๕๘^{๖๒} โดยบูรณาการกับหลักอิทธิบาท ๔ ของพระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ ปยุตฺโต) พ.ศ.๒๕๕๓ ประกอบด้วย ด้านการบริหารตามหลักฉันทะ ด้านการบริหารตามหลักวิริยะ ด้านการบริหารตามหลักจิตตะ ด้านการบริหารตามหลักวิมังสา^{๖๓} ได้นำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ บูรณาการเป็นกรอบแนวคิด ดังนี้

ภาพประกอบที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

^{๖๒}สมาน อัสวภูมิ, “ความเป็นเลิศและการจัดการความเลิศ”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา, <https://www.tci-thaijo.org.63643-1481041>, (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๙).

^{๖๓}พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเอส อาร์พริ้นติ้งแมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๕๓), หน้า ๖๔-๗๓.